

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

SZERKESZTIK:

Dr. HUBAY KÁROLY, KESZLER JÓZSEF, SCHÜTZ MIKSA.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Váci-utca 3. sz.

TARTALOM.

IRODALOM:

PILTSZKY FERENCZ: *Madarász József emlékiratai.*
KESZLER JÓZSEF: *Mikszáth Kálmán egyik új könyve.*
Irodalmi hírek.

ZENE:

SCHÜTZ MIKSA: *Haydn oratóriuma 3. sterciósa.*
Dr. STEIGER LAJOS: *Volkmann »Richard-zenéje. II.*
Zenészeti hírek. — Új zeneművek. — Megjelent.

SZÍNHÁZ:

HP.: *A hét története.* (A szep Armande írta Jannet Viktor.)
»A kölcsönkért felelőse» írta Desvaliers M.)
Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET:

AMPELOS: *Monumentális szobrászatunk.*
Képzőművészeti hírek.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

MADARÁSZ JÓZSEF EMLÉKIRATAI.

Emlékiratai 1831—1881. Madarász József Budapest Franklin-társulat könyvnyomdája 1883.

Memoire-irodalmunk újabb időkben mindinkább gyarapodik, de olvasóközönségünk alig szokott még azon nézethez, hogy az ily emlékiratokban nem kell objektív történelmet keresni; sőt, hogy legnagyobb érdekek a subjektivitás, mert a memoire-író úgy adja a történeteket, melyekbe többet-kevesebbet befolyt, vagy melyeknek tanuja volt, a mint azokat felfogja, és az író egyénisége és felfogása gyakran nem kevésbé érdekes, mint a történet maga. A történetírónak ellenben legfőbb feladata minden kűtfő felkutatása és felhasználása mellett a pártatlan tárgyilagosság; mint a multaknak bírja, kimondja felettök az ítéletet, melynél személyessége tökéletesen elenyészik. A francziák, kiknél a memoire-írás leginkább fejlett ki, igen jól ismerik ezen különbséget; míg nálunk a memoire-író gyakran megfelejtkezik egyoldalú álláspontjáról és hol krónikás, hol történetíró akar lenni. Ezt látjuk Madarász József emlékiratainál is, melyekben szerző néha egyszerűen

hírlap kivonatokat ad és mint valamely régi krónikás azon időkből, melyekben még hírlapok nem léteztek, a nevezetesebb események száraz sorozatát minden megjegyzés nélkül jegyzi fel (ezek világosan egykorú naplójegyzékek, melyeket a munkánál elhagyni nem akart); holott másszor fel szeretne emelkedni a történetíró magaslatára, néha üres phrasisok által is, de egyénisége annyira jellemző, hogy a tárgyilagosság még sem sikerül neki. De kár, hogy ezen egyéniség nem rokonszenvesebb; hiszen keze, mint Ismailé a bibliában, fel van emelve mindenki ellen; azért nem kellene csodálkoznia, hogy ellene is mindenki felemeli kezét. Pedig könyve szerint ítéelve, nincsen benne semmi malitia; ő lelkiismeretesen igyekszik részrehajlatlannak lenni, csak hogy látköre szűk; nem ismeri az európai viszonyokat, a nyugat civilizációját és csak a megyeház ablakából ítéli meg a politikát, mint egyike azon nagy phrasisos fanatikuskoknak, kik mindent a mi mértékükhöz hozzá nem illik és annál akár kisebb akár nagyobb, egyformán elkárhóztatnak. Ezen ridegség, megvetés és gyűlölet mellett azonban, mely a munkán előmlik, jótékonyan hat az olvasóra a meleg ragaszkodás, melylyel az író fivéréhez, Lászlóhoz viseltetik, kinek felsőbb-ségét mindig elismeri és kinek nyomdokait mindenütt követni szeretné.

A mostani nemzedék alig tudja képzelné, hogy volt idő, melyben a két Madarász hangzatos phrasisait nagyon komolyan vették; ők voltak, időre nézve, a legelső forradalmárok hazánkban. József még most is dült betűkkel nyomatja ki, miként Kossuth első találkozásuk után 1837 ben azt mondta róla, hogy ilyennek képzelet Maratot, mintha hallaná, mikép fogja kikiáltani »nyaktilót a József-piaczra!«. Ily visszaemlékezés csiklandozza hiúságát, mert mindig szeretett szóval terrorizálni, de még sem bántott senkit. Mindamellett hogy

mindenkivel összevész, meghasonlik többször még Kossuthal is; megválnak a haladó párttól; mindenkit árulónak tart, a ki nézeteiben nem osztozkodik; és aztán csodálkozik, ha, midőn Haynau őt az újépületbe zárta, fogolytársai nem rokonszenveznek vele és elszigetelve marad még itt is.

Emlékiratainak első harmadrésze a megyei élettel foglalkozik. Fehérben, azon időben, testvére vezérlete alatt a főispánnak, országbíró gróf Cziráknak eddig kétségbe soha nem vont hatalmát a kisenemesség segítségével megtöri. Ez nagy feltűnést okozott; és a két Madarász nevezetes személyiséggé vált minden ellenzéki körben; körültek csoportozott Fehérben minden fiatal ember, ki előre akart menni; mert ők voltak vezérei a kisenemességnek, mely gyűlésekben és választásoknál döntött. Ezen barátok elhagyták a pártot, a mint céljokat elérték; szerző ezen bosszankodik; nem tanulta meg, hogy az mindig úgy volt és lesz: az intrikus felhasználja a fanatikus. A fehér megyei élet apróságai képezik szerző munkájának azon részét, melyre legtöbb gondot fordított; részletesen írja le minden járásnak és abban minden községnek pártállását és adja mindazon ellenzéki és megyei notabilitásoknak ismertetését, kiknek országos szerep soha nem jutott osztályrészü. Ez az akkori időben elég érdekes lehetett, csak hogy ezzel az olvasó jelenleg nem igen gondol. És Madarász irálya nem bír azon bájjal, mely a kisszerű eseményeket és személyeket is vonzóvá teheti.

A márcziusi napokban László országgyűlési követ; József pedig betegen fekszik szüleinél. Midőn ott a nagy változásoknak hírért hallják, azt mondják, »ha Laczi nincs benne, mafla lesz a ministerium«. Ez marad ezentúl vezéreszméje. Fivére s ő az ellenzékhez tartoznak s harminczad magokkal szélső politikát ajánlanak már akkor, midőn a ministerek még minden áron ki akarják kerülni az összeütöközést az udvari

2

ármányokkal. Jellasi betörése természetesen növeli a Madarászok jelentőségét; a mérsékeltnek nincs többé helyök; László, mint a honvédelmi bizottság egyik tagja részt vesz a kormányban. Az országos politia bizatik reá; s Kovács Lajos, Kemény Zsiga, Kazinczy Gábor és Kubinyi Ferencz s velük mindazok, kik folyvást a kiegyezésről álmodoznak, roppantul félnek tőle. Megtámadják az országgyűlésen s a lapokban s végre megbuktatják, midőn vádat emelnek ellene, hogy az elkövetett gróf Zichy-féle ingóságok egy részét elikkasztotta. A vizsgálat csakugyan szabálytalanságokról és mulasztásról tesz jelentést, nem pedig sikkasztásról. De Kossuth nem avatkozik ezen ügybe és csak magánvéleményével védi elébbi barátját. A Madarászok politikai befolyása ezzel megszűnik. Midőn Szemere május 4-én mint kormányelnök kijelenti programját, és kitűnik, hogy ez forradalmi, iránya köztársasági és demokratikus: akkor báró Kemény Zsigmond, Csenyery Antal, Kovács Lajos a ministeri tanácsosok, és a Madarászoknak nincs többé semmi helyük a kormányban, sem befolyásuk reá. Ők folyton panaszkodnak, hogy nincs erély a kormányban; gyanuban tartják a katona-vezéreket; fájlalják, hogy nincs ki szervezze és vezesse a nép feltámadását az oroszok ellen; felhatalmazást kérnek, hogy a dunántúli népet felköltse; de Kossuth megtagadja azt, mert ez a sereg vezéreinek nem tetszenék. Ő irtózik minden terroristikus eljárástól, a Madarászok pedig kormány-felhatalmazást nélkül nem akarják fellázítani a népet. Következik a katastropha, Lászlónak menekülése, Józsefnek elfogatása, Haynau általi megkegyelmezése, azért hogy április 14-én nem volt Debreczenben; aztán honfitársai feljelentése következtében új elfogatása, s a börtönélet változó sanyarúságai két éven keresztül. A könyv utolsó harmadát a kiegyezés története képezi egész 1880-ig, melyről újat nem mond, mert távolabb állt ez alatt a tényező köröktől; ismeretes nézeteit pedig minden ülésszakban gyakran adja elő.

Madarász József emlékiratai sok érdekességet foglalnak magukban, de az irány bennük egyenetlen; hol darabos, hol dagályos; az író sokszor a kicsiszorúkat szélesen festi, ellenben a nevezetéseket elhanyagolja, és elfogultságában alig érti meg az eseményeket, melyekben maga is részt vett. Egyébiránt neki is, mint mindenkinek, a ki ez időbeli élményeit leírja, köszönettel tartozunk azon adatokért, melyek a későbbi történetírónak anyagul fognak szolgálni. Madarász minden mesterség nélkül úgy adja az eseményeket, a mint azokat álláspontjáról látta; ezen álláspont nem a miénk; de az író őszinteségét szívesen elismerjük.

PULSZKY FERENCZ.

MIKSZÁTH KÁLMÁN EGYIK ÚJ KÖNYVE.

Az apró gentry és a nép; harmincz elbeszélés. Irta Scarron (Mikszáth Kálmán), Budapest, Révai testvérek kiadása, 1884.

MIKSZÁTH KÁLMÁN igen termékeny író; egyet ráz kabatja ujján és párosával hullanak belőle a könyvek. Legutóbb is két kötetet küldöttek be hozzánk a derék Révai testvérek, Mikszáth bőkezű kiadói. Az egyik kötetben regény van, a fiatal író első regénye. Erről majd más alkalomkor fogunk beszélni. Most csak a másik, vékonyabb kötetéről kívánunk szólni, melynek címe: *»Az apró gentry és a nép«*.

E könyvben még a régi Mikszáth-tal találkozunk: a »rajz«-íróval. És mielőtt a kezdő *regényíró* művét vennék bírálat alá, jónak látjuk a már régóta ismert *rajzírót* leszámolni. Meg fogjuk neki adni mindazt, a mi az övé, készségesen és őszintén; de le fogjuk szedni róla nyugodtan és habozás nélkül mind azt az öt meg nem illett *czifraságot*, melyet a gondatlan, felületes bírálat és a szolgálatra kész pajtáskodás bőségesen ráaggatott.

Tárgyilagosa és igazságosak leszünk, a mint ez Pulszky Ferencz által kifejtett programunkban (*Harmonia*, f. é. 32. sz.) meg volt ígérve.

A *rajz*, a *karcolat*, a *kép*, mely Mikszáth nevével oly gyorsan tette ismertté nálunk, igen apró genre a prózai elbeszélés nagy és jelentékeny családjában. Nem csupán terjedelmre apró; de, ha a regényvel vagy csak a novellával vetjük egybe, értékre nézve is alsóbb rendű. Kétségtelen, hogy a sikerült *rajz*, ha még oly rövidke is, többet ér valamely rossz regénynél. De ha a maga nemében való tökéletességet teszszük fel mindkettőnél, úgy a *rajz* a regény mellett számba sem jöhet. És azért bármily sikerült *rajzokkal* dicsekedő író kikéltani nagy prózaírónak az oly irodalomban, melyben Eötvös, Kemény és Jókai is működött; ez nézetünk szerint legalább is nagy merészség.

Tudjuk jól, hogy Andersen, Turgeniew és Daudet is irtak apróságokat, melyeknek olvasásában az egész művelt világ nagy gyönyörűséget lelt. De ezek az írók nem azért *nagy írók*, mert ez apróságokat irták. A kiváló helyre, melyet a világirodalomban elfoglaltak, más művek által lettek érdemesek; és bizonyára kétségbe estek volna, ha a halhatatlanságot azokért adják meg nekik, a miket ők, az óriások, irodalmi játéknak tekintettek.

Az első fontartásunkat tehát kimondjuk azonnal. A *rajz* alsórendű válfaj, apróság. És csupán apróságokkal, — még ha ezek teljesen sikerültek is, — az ember nem lehet nagy íróvá. Mikszáth Kálmán tehát még igen sok és különösen sok igen jó, *felsőbb rendű* művet lesz kénytelen írni, míg eleget tesz a hírnévnek, melyet a magyar közönség neki, némi keesgető előjelekkel, nagylelkűen előlegezett. Ha Mikszáth nem váltja be becsülettel, a mit első fizeteskéi ígérni látszottak, a közönség józan és biztos ítéletű része el fog tőle fordulni, mint nem fizető adóstól. Fordíthatja aztán az ő forgács-irodalmát akár a svéd király, akár a patagóniai pápa; itthon észre fognak térni az emberek és nem fognak többé hallgatni a nagy

dobra, melyet »virginiázva és mókázva« vernek érdekében a »spéci barátok«.

Tévedés volna azonban hinni, hogy a *rajz*, mely az igazi nagy művek sorában még ki sem látszik a földből, *magában véve* valami könnyű munka volna. Ebbe a csekélységbe sok művészet fér bele; sőt, mondjuk meg haladéktalanul, ez a csekélység csak akkor jó egyáltalán számba, csak akkor ér valamit, ha az író-művészet minden tökéletessége, minden — raffinementja megvan benne.

A *rajzban* szükséges az *inventio*, a *compositio*, a *poesis*, — melyet némelyek realiztikus festéssel vélnek helyettesíthetni, — és a *stylus*; mindez pedig nagy, igen nagy mértékben. Ezek a *rajzok* olyanok, mint a mult századbeli burnót-szelenczék: anyaguk arany; a vésés rajtuk remek, valószínűs szobrászat; ki vannak rakva gyémántokkal és zománcos részletekkel; meg vannak esiszolva és simítva, mint a tükörlap; ésvégremégis csak — burnótszelenczék. Ilyenek a *rajzok*, melyeket az említett nagy írók irtak, midőn jökedvülkben ez alsórendű válfajhoz aláálltak, mint megannyi nagy tehetségű szobrászok, kik apró szelenczék vésésével szórakoznak üres óráikban. A nagy írók időtöltésének gyümölcsén is meglátszik a nagy írók géniusa; és ez teszi az apróságokat becsesekké és drágákká.

Már most, ha látni akarják, hogy mivé lesz a *rajz*, mikor nincsenek meg bennük a becses kellékek, melyeket a nagy író játszva tud beléjük önteni, lapozgassák végig Mikszáth Kálmának *»Az apró gentry és a nép«* című gyűjteményét. El fognak rémülni a paraszt tubák-piksiseken, melyeket itt Mikszáth tucatszámra gurít világgá.

Inventióról és compositióról szó sincs bennük; legtöbbször régi anekdoták, falusi pletykák és lapos, mindennapi ötletek vannak e könyvben összehordva, mely minden lapján megtagadja azt, a mit címe ígér. Gentry és nép még csak előfordul az első tíz darabban; de a gentry is, a nép is oly hibásan és hamisan van bennük festve, hogy rájuk nem lehet ismerni. Látott már valaki olyan parasztot, ki egy rudat és egy kötelet szolgáltat egy idegen úri ember kocsijának felszereléséhez, és a holmijáért fizetesképen kinált pénzt el nem fogadja? — Az ilyen paraszt a *»Rokkaut szekere«* anekdóta hőse; és benne látja Mikszáth — saját szavai szerint, — »a magyar paraszt találó fotografiáját«... Látott már valaki egy paraszt »Pali bácsi«-t, a ki hűtlen »feleségét megölte; aztán megsíratta a börtönben«; még évek után is felveri a parkot sirásával, ha felesége eszébe jut; és mikor »letép egy-egy rózsát, gyöngéden, részvétellel néz rá, mintha sajnálna, hogy le kell szakítani tővéről... mert talán ki tudja... fáj az vagy a rózsának, vagy a tővének...?« Látott már valaki ilyen szelid lelkű gyilkost? Nem? Nohát olvassa el e könyvben az *»Egyetlen gazember«* és meg fog ismerkedni »Pali bácsival«, akinek felcziczomázásáért Mikszáth elront egy különben csinos adomát, nem tudván az anekdotának helyes csattanós véget componálni.

A modorossá vált romanticismus tölti meg a *»Nas Gyurkó«*, a *»Palóczföld Florája«*, az *»Utolsó lovag«* című darabokat; ügyetlenül van elmondva a *»Lupcsék Jani háza-*

sodása», melynek komikuma bizonytalan és mindvégig homályban marad; jelentéktelen és lapos az »Uj üstökös« realismust affektáló meséje.

A könyv első harmadán túl aztán szerzőnk egyet fordít subáján; ott hagyja a genyrt meg a népet, a hol oly rosszul és oly hamis világításban látta őket: és kezdi mesélni, hogy a képviselőház folyosóján mit pletykáznak, mit adomáznak. Itt aztán leírja Mikszáth egy izetlen, ostoba alegóriában, hogy mikép tagadta meg Tisza Kálmán a »bihari pontokat«; elmondja továbbá, hogy miképpen nem lett minister Somssich Pál; hogyan akart Apponyi Albert könnyíteni a leölt bárányok sorsán stb. stb. — Ámulva kérjük magunkban: mi ebben a genyrt? mi ebben a nép? Hol ebben az író inventiója? Mi van itt megkomponálva? De egyáltalában mért mondja írónk ezeket a semmiségeket »elbeszéléseknek«. E megjelölés alatt minden ember egyebet ért, mint korecsmi conversa tiót. Ebben a könyvben pedig ennél egyéb nincs.

Mikor aztán Mikszáth elvégezte, a mit a »tiszelt folyosó« hallott, bele bonyolódik egy harmadik sorozatba, melynek főcíme ez: »Egyéb históriák«. No, e sorozatnak elolvasását már senkinek sem ajánlom; mert abban az unalom az olvasóra életveszélyessé kezd lenni. Örökre elalhatik rajta, a ki nem tud oly hevesen mérgeledni az ostobaságok fölött, mint mi, szegény újságírók.

A legbántóbb azonban e könyvben az a sivárság, kedélytelenség és izetlenség, mely benne a rajz egyik megkivántató főkéllékét, a poésist helyettesíti.

»A kántorfű, a kit megették« e tekintetben túlmegy a könyv sok más darabján. E két lapra terjedő novellában az Erzsí szolgáló elbeszéli, hogy mikép ette meg a kántor a fiát. Ugy tudniillik, hogy eladta negyven forintot, mint helyettes katonát, a falubeli korecsmárosnak, a kapott pénzt pedig megette, megitta. Az Erzsí leány, ki minden perczben megjegyezte magának, hogy ő mennyire »elsápadt«, mikor ezt amazz hallotta; hogy a fali tükör milyen »sápadtnak és dültnek mutatta arcát, midőn bevászorgott a szobába s meggyújtotta a gyertyát«, és hogy egyik-másik alkalommal milyen »reszketeg, föjtött hangon« beszélt az emberekkel: ez az Erzsí leány, ki mindig tükörbe néz, mikor halálosan megijed, ki úgy megfigyeli saját emótiót és azok külső jeleit, mint egy enmagán experimentáló angol orvos, kihallgatta a kántort, a mint ez saját fiára alkudozott a korecsmárossal.

»Elborult szemem előtt a világ, — beszéli Erzsí, — fejem zúgott, s semmit sem hallottam többé csak a lugzó kád csurgását, poty, poty, poty. És ez olyan kísérteties volt most.«

Hallottak már ilyet? »Poty, poty, poty!« . . . »És ez kísérteties volt!« — Ugyan mit érdemel az az író, a ki ilyen két sort le tud írni tollával?

»Poty, poty, poty!« ez a három szótag maradandó lesz, mint Pikratesz Hermoso Kristobald de Calabázás neve az operetteben.

De hallgassuk tovább!

A kántor eladta fiát és zsebre vágta árát.

»Nem volt annál a háznál nyugalom többé. — beszéli tovább Erzsí. — Elkézdtek a kántornál a dáridók, evés-ivás. Itték a szegény Laczit. (!)

Először megették a negyedrészt, azután a felét, mindennap többet-többet.

Most tán a szemét eszik (!!), azt a szép kék szemeket — így gondolkoztam magamban, mikor egy egy pecsenyétalat bevitem . . . ez a haja (!!!); ez az egyik lába ujjá . . .«

Megszakítottam az idézést. Nem bírom tovább másolni. Az ember rosszul lesz Mikszáth poésisától. Nem hiszem, hogy ilyen undort keltő három bekezdés léteznék a világ bármily irodalmában. És milyen részleteket választ magának ehhez az egész utálatos képhez: a haját, a lábujjakat! — Saligaud, va!

De eddig Mikszáth csak az undorítóban tetszett magának. Később kegyetlen lesz, és sikeresen próbálkozik meg a vérlázító dolgokkal. A »Vesztett sógor«-ban humorosan (!!!) adja elő, hogy egy ember, a kit kutyája megharapott, mikép veszett meg, mikép kötöztette meg magát és mikép halt meg. És mindezt Mikszáth a hamiskás gúny színével tudja előadni. Eleinte az olvasó azt gondolja, hogy valami tréfa fog kisülni az egészből. De később a darab hőse, miután az orvos által nyugtalt mérget bevette, valóban meghal, »és én — így folytatja a sógor, a ki az egész történetet elbeszéli — soha többé nem beszéltem vele mert soha többé föl nem ébredt . . . Pedig a tulajdon sógorom volt.

Ilyen is csak az én familiámban történhetik.«

Erre aztán az olvasó nem tudja, hogy voltaképpen kit kellett volna itt a Rökusba vinni: az embert-e, a ki megveszett? a sógort-e, a ki így beszéli a történetet? vagy az író-t, a ki ilyesmit leír?

Ime tehát mivé lettek az apró rajzokhoz megkivántató főkéllékek, az eredeti inventio, a compositio és a poésis Mikszáthnál, kinek nincs képzelő és mesealkotó tehetsége és kinek lelkébe a költészet csak úgy jár, mint a lepke a börtönbe; ha néhanapján véletlenül beleteved a sötét oduba, ott reked és meghal.

Csak Mikszáth stylusáról kell még beszélnünk.

Stylusa deplorabilis. Olyan pongyola, mint a kenderit áztató palócasszony.

Csak néhány próbát igtatunk ide belőle: (104. l.) »A lelkesült Deákpártának éljenei közt vonultak ki a termekből Andrassy, Eötvös etc. . . hogy mint igazi miniszterek térjenek vissza holnapután« — Itt valószínűleg azt akarta mondani az író, hogy »harmadnapra«, mert »holnapután« csak akkor használható, midőn a beszélés percztől számítunk.

(118. l.) »Mivelhogy nem fog ichtni tudni . . .« Helyes ez: nem tudhatják, vagy nem fogják tudhatni.

(119. l.) »Leirhatnám, hogy néz ki. . .« Ez germanismus.

(110. l.) »A levélben, a mit Mimi írt, benne volt még az a gyöngéd sor is, hogy okvetlenül bundában jöjnek, mert ő nem venné lelkére, ha megfáznék, ha valami bajom lenne« . . . megfáznék? Kiesoda? Mímike? — És a mit? Talán: »melyet«.

(121. l.) »Mégölne a tudat, az önvád pazarlások felett.« . . . Ezt ki sem lehet egyhamar igazítani, mert »tudat« genitivalis

constructiót, »önvád« pedig »miatt« kötőszót kíván.

(u. o.) »ha a kocsiától kérdezősködtem egyet-mást« . . . »Talán kérdeztem«?

(122. l.) »a ki bizonyos napibér mellett kötelezi magát« . . . Nem »napibér mellett«; hanem »napibéért« vagy »napibér fejében«.

(170. l.) »Már már lehetetlenné lett betartani a terminusokat«. . . Ez németes (einhalten).

Végnekül fűzhetnők tovább az idézést, na érdemes volna az ilyen pongyolással még tovább is bibelődünk. Az olyan virágzó értelmetlenségekre, mint: »velős, szelid, nemes arczu« (velős arczú!!); vagy pedig: Az »ezüst sip penészlepten pihent« (Penészes ezüst!!), súlyt sem helyezünk.

Rendkívül mulatságos Mikszáth, mikor latinul beszél. Ezen a nyelven, úgy látszik, nem tud; és talán éppen ezért kísérteti lelkét Ciceró idiomája. De csak két ízben.

Egyszer ezt írja (130. l.):

»Pars pro toto. Mig mi itt szépen disputálunk az egyes rovatok felett, leleöljük a lelkünket, hogy ez a kifejezés így legyen és ne úgy legyen, az irány kinyomatot leljen itt is ott is, hogy a rövid hírek a vegyesek után jöjjenek s hogy milyen hang legyen az irányadó, mi az élvezetesebb a léleknek, hogyan kellemetessük magunkat: addig a tisztelt olvasó azt se tudja odahaza ha nem olvas, élünk-e még, ha pedig olvas, akkor azt se tudja, hogy bennünket olvas-e?«

Az olvasótól kérдем, hogy mi ebben a sok unalmas kotyogásban a »Pars pro toto«? Épp ennyijoggal azt is írhatta volna szerzőnk, hogy: »Ora pro nobis!« vagy: »Lucus a non lucendo«. Ezek ép ugy oda illettek volna, mint a »Pars pro toto«.

Más helyt (165. l.) azt írja, hogy az öreg kanonok az Ovidiusból éppen a »Liber amorum«-ot olvasta. Itt szerzőnk világosan azt hiszi, csak egy liber amorum van az »Ovidius«-ban.

Egyébitt nem bolygatja Mikszáth a rómaiak nyelvét és irodalmát. E két próbával becélegli. Mi is.

Ezekből láthatja olvasónk, hogy e könyvben a parasztság, a műveletlenség, a durvaság szabadon ülök orgiájukat. Ritkán mutogatták magukat cynicusabb módon, mint e könyvben.

Nem tagadjuk meg Mikszáthtól, hogy némelykor jóízűen tud elmondani valamely adomát vagy párbeszédet, melyet valahol hallott. Kétségtelenül megvan neki az a beszédreszletező tehetsége, mely vidéki casinóinkban és megyeházaink irodáiban nem is olyan ritka. És e pórias narratori tehetőségének nyomát is látjuk az »Apabácsika«, a »Tíz forintos kutyá« és a »Tessék engem becsukatni« című darabokban, melyek szintén e kötetbe foglalvák.

De az író ilyen jelentéktelen jó tulajdona még akkor sem kölesönözhetne irodalmi értéket egy kötetnek, ha e kötet minden egyes során is észre volna vehető.

Ez a könyv, az itt-ott benne fölvilanó egy-két szíporoka daczára is, üres és értéktelen; és az is marad örökké, bármit trombitáljanak róla a pajtasok, kiknél Mikszáth »véleményt tud kieszközölni«.

Es ha Mikszáth a »Vegszó«-ban megismeri, hogy könyve talán jobb is lehetett volna, és így kiált fel: »Vindégy. Olyan a milyen. Nincs vele megrövidítve senki«;

ügy Mikszáth igen nagyon téved. E könyvvel igenis meg van rövidítve minden ember, a ki érte pénzt ad; meg van rövidítve a kiadó, a ki esetleg el nem tudja adni; és leginkább meg van vele rövidítve az a hírnév, melyet Mikszáth Kálmán néhány sikerültebb elbeszéléssel a nagylelkű olvasó közönségnél oly ügyesen meg tudott szerezni. Ezt pedig kár volt vesztegetni. Ki tudja, vissza lesz-e szerezhető?

KESZLER JÓZSEF.

IRODALMI HIREK.

— A KISFALUDY-TÁRSASÁG e havi ülésén *Béthy Zsolt* olvasott fel egy kitünő tanulmányt »Az epikai és tragikai jellemről«. Ezután *Béthy Zsigmond*nak »Hal a te Istened« című költeményét olvasta fel Szász Károly, szép előadásban.

— AZ AKADEMIA KÖNYVKIADÓ-VÁLLALATÁNAK az 1884—6-iki cyclusra szóló programjának a következő. Ki fognak adni a történeti sorozatban THIERRY AMADÉ: »Recits de l'histoire romaine au cinquième siècle« című művének első kötetét; fordítja: Öreg János. — MAC CARTHY: »History of our own times«. Három kötet. Fordítja: Szász Béla. — SYMONDS: »Renaissance in Italy«. III. kötet (a renaissance művészete). Fordítja Pulszky Károly. — RANKE: »A pápák története«. I. kötet Fordítja: Lehr Albert. Az irodalmi sorozatban: BÉTHY ZSOLT: »A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban«. Egy kötet. — HEINRICH GUSZTÁV: »A német irodalom története«. Első fele, két kötet. — DANTE DIVINA COMMEDIAJÁBÓL A POKOL, Szász Károly fordításában. Egy kötet. — TAINÉ: »Angol irodalomtörténet«. IV. és V. kötet. Ford. Csiky Gergely. A jogi és gazdasági sorozatban: CONCHA GYÖZÖ: »A modern államok alkotmányai«. I. és II. kötet. — GIDE PÁL: »A nők jogai«. Egy kötet. — B. KRAFFT EHRIG: »Törvényeségi lélektan«. Egy kötet. Fordítja Schwartzer Ottó. — LAVERGNE LÉONCE: »Essai sur l'économie rurale«. Egy kötet. Ford. Beksis Gusztáv. — A könyvkiadó-hivatal az akadémia igazgatótanácsa megszüntetvén, az akad. kiadványok könyvtársági értékesítését, valamint az akad. tagok és közintézetek részére való szétküldését 1884. január 1-től kezdve *Knoll Károlyra*, mint az akadémia bizományosára ruházta, ki a könyvkiadó-hivatal eddigi helyiségeiben sortimentkereskedést nyit meg.

— HENRI MARTIN, a francia jeles történész, Párisban meghalt. Saint-Quentinben 1810-ben született s már korán nagy kedvvel foglalkozott történelmi tanulmányokkal a *Davin Félix* társaságában több történeti regényt írt. Legnagyobb műve volt a »Histoire de France«, mely 1836-tól 1857-ig három kiadást ért s melyből 1867-ben egész a legújabb időkig terjedő népies kiadást tett közre; ezzel megnyerte az akadémia nagy díját. E művet Lacroix-val kezdte megírni. A tizenöt kötetes mű csak a tizedik kötetből fogva jelent meg Martin neve alatt. Az akadémiában 1878-ban Thiers székét foglalta el. 1879. jún. 2-ára kitűzött ünnepélyes beiktatását azonban el kellett napolni, mert Ollivier, III. Napoleon volt minisztere, kinek az üdvözlő beszédet kellett volna tartania, bizonyos támadó jellegű pontokat nem akart kihagyni beszédéből. Az akadémia határozata folytán Xavier Marmier üdvözölte Henri Martint, ki végre is csak 1879. nov. 13-án foglalhatta el helyét a halhatatlanok közt. Hazánk iránti rokonszenvének mindig meleg kifejezést adott. A De Gerando család, Irányi Dániel s több más menekült baráti viszonyban élt a jeles történettudóssal s ez érintkezést mindvégig fenntartotta.

— SCHLOSSER VILÁGTÖRTÉNETÉBŐL Riebler R. kiszedte a »nemes gondolatokat és megdönthetetlen igazságokat« tartalmazó egyes mondatokat. Ezeket egybefűzte, áttekinthetően csoportosította és kiadta külön könyvben Seehagen Osvaldnál Berlinben. Ez egészen újmű munka. Az ilyen »velős mondatokat« szedegették eddig moralisták, sőt regényírók műveiből is; de a történeti műveket az irodalmi kalászkokat böngésző könyvkészítők érintetlenül hagyták. Denique semmi sem szent a compilorator előtt.

— TURGENIEW életrajzát írta meg Zahel Jenő gondosan összeszerzett adatok és az író művein tett tanulmányok alapján. Ez az első hosszabb irodalmi tanulmány, mely a nagy orosz regényíróról német nyelven megjelent. (Wiegandnál Lipcsében.)

— FALKE, a »népek illusztrált jelmeztörténetek írója, új művet bocsájtott közre e cím alatt »A műipar széptana« (Aesthetik des Kunstgewerbes). Szerző »az iskola, a család és a műhely számára« írt eme

könyvében először a műipar fejlődésének rövid történetét, aztán pedig a műipar általános szépsézetét alapelveit adja elő; végre pedig az egyes műiparágakat tárgyalja. Kétszáz fametszet díszíti a könyvet. (Megjelent Spemann-nál Stuttgartban.)

— CHINAI NOVELLÁKAT fordított le s bocsájtott közre Grisebach Eduard, a híres német író. A csinos és jellemzetes kiállítású kötet egy egészen idegen, rendkívül karakterisztikus világba vezet az olvasót. A ki előtt a kínai szépirodalom valóságos terra incognita. A novellák a mennyei birodalom klasszikusnak ismert elbeszélés-gyűjteményéből valók, mely a mi számításunk szerint a XVI. század végéről való. A mily nagy távolság választ el bennünket a novelláktól térre és időre nézve, ép oly nagy távolság van ezek világnézlete és a miénk között. Azért rendkívüli érdekes apróságokat ismerhetünk meg belőlük a kínaiak erkölcséről és szokásairól. Persze a közös vonás, a legmelyebben emberi is megvan bennök. Általában e különös kötet írói a civilizáczióknak már magas fokán állottak s azért műveik érdekessége legkevésbé sem curiozum-szerű. Egyik novella a »Különös szerető« nagyon emlékeztet a »Korinthusi arák«-ra, a másik pedig, melynek címe: »Az ékszer-szekrény«, az »Isten és bajadér« eszméjének egy változata. Mind a kettőben a kínai fél-világ egy-egy hőgye a hősnő, jeléül, mily alaptalanul szoktuk vádolni a francziákat a demimonde-irodalom megteremtésével.

— AZ ÚJ GÖTHAI UDVARI NAPTÁR (121. évfolyam) és franczia testvére az »ALMANACH DE GÖTHA«, valamint a hozzá tartozó zsebkönyvek (grófok és bárók) megjelentek. Az udvari naptár Victoria porosz hercegnőnek, az Albany hercegnőnek és Köhlberg, Wemigerode Ottó grófnak arcképét hozza. A zsebkönyvekben Bylandt-Rheidt gróf osztr.-magyar hadügyminiszternek és Krafft von Crailsheim bajor államminiszternek arcképei találhatók.

HAYDN ORATORIUMA A »TEREMTÉS.«

A »Zenekedvelők egylete« e héten Haydn »Teremtését« mutatta be a nagy közönségnek, mely eddig nem tudott sokat e világszerte ismeretes mű felől. Nyolcz év előtt adták ugyan a budai zeneakadémia hangversenyeként, de távolról sem oly nagymérvű apparatussal, mint ez alkalommal, midőn összesen 235 közreműködő foglalta el a vidgató nagy termének emelvényét. Hogy Haydn művét régibb időkben is adták a fővárosban, azt sejtethetjük abból, hogy szövegének magyar fordítását Czuczor Gergely tollából bírjuk, valószínűt tehát, hogy ez valamikor a »Teremtés« előadására készült. Hisz alig van nagyobb város a föld hátán, a hová e példátlan népszerűsége vergődött zene-mű nem hatolt volna, a hol lelkesedéssel nem fogadták volna. Ismeretes dolog, hogy a bécsi »Tonkünstler-Societät« Haydn műveit, a »Teremtés«-t és az »Évszakok«-at felváltva évenként kétszer adta elő e század elejétől kezdve egész napjainkig. A Burgszínházban állandó szokássá lett, hogy karácson idején a »Teremtés«-t, husvétkor az »Évszakok«-at adták évről évre s e szokástól csak annyiban tértek el, hogy néha az »Évszakok«-at adták karácsonkor, és a »Teremtés«-t hagyták husvétrá. Túlzás nélkül lehet állítani, hogy Haydn-nak eme két oratoriuma mindenütt, nemcsak Bécsben, impulst adott hangversenyegyletek alapítására, a nyilvános zeneelőadások állandósítására. A bécsi előadások után (1799) következtek a nagyszerű zeneünnepélyek Anglia főbb városaiban, a hol szintén a »Teremtés«-t adták elő; nyomban reá (1800) követ-

kezett. Páris, ahol Steibelt igazgatása alatt a nagy operában mutatták be, 250 művészszel, általános lelkesedés mellett. A párisi zeneművészek Haydn tiszteletére arany érmét verettek; a hozzá intézett hódoló feliratokban ekként nyilatkoznak: »L'imposante conception de l'oratorio surpasse encore, s'il est possible, tout ce que le savant compositeur avait offert jusqu'ici à l'Europe étonnée«. Hasonló kitüntetések érkeztek Stockholmból, Kopenhágából, Amsterdamból. Szt.-Pétervárott a »Teremtés« előadása emlékezetes műtörténelmi eseménynyé lett; az odaváló philharmonikus társaság Haydnnek arany érmét küldött e szavak kíséretében »A »Teremtés«-nek köszönjük a kivívott sikert és vagyónunkat.« A legtöbb zeneegylet, mely még most is virágzik, Haydn műveinek előadásával kezdte meg működését és ezektől nyerte létjogát.

Érdekes ellentét tárul fel előttünk az akkori idők és a mai kor felfogása közt. Mig ma a polgári elem képezi a zenekedvelők és művelők zömét, s ennek köréből válnak ki egyesek, kik áldozta kész buzgóssággal mozdítják elő a művészet ügyét, addig a Haydn-korszak alatt a főnemesség volt az, mely a zeneművek és zeneszerzők körül érdekelmet szerzett magának. Jól mondja Weber Miksa, (atyja, Weber Károly Maria életrajzában, II. k. 403. l.), hogy az osztrák-magyar főnemesség egyedül áll a világ összes arisztokráciái közt, a mi a művészet-hez, de különösen a zenéhez való viszonyát illeti. »Mig pl. az északnémet arisztokráciának jelentősége a művészet, tudomány és közérület fejlesztésére nézve majdnem semmi, addig Ausztriában majd minden egyes művelődési tényhez a nagy nemesi családok neve fűződik.« Az Eszterházy hercegi család neve örökké fog tündökölni a zene történelmében, kapcsolatosan Haydn József nevével. De találkoztak még mások is e téren. Midőn a mult század végén Handel-nek oratoriumai Bécsben mindinkább ismeretessékké lettek, a főnemesség körében mozgalom indult meg e műveknek közközlésén való előadására. Lobkovitz, Schwarzenberg, Dietrichstein hercegek, Apponyi, Batthyány, Eszterházy Ferencz grófok voltak az e célra alakult társaságnak tagjai. Tíz évvel később (1799) ugyanezen nemeslelkű főurak, — kilhez még Kinsky, Lichtenstein, Lichnovszky hercegek, Harrach, Fries és Marschall grófok csatlakoztak — elhatározták, hogy Haydn-nek akkorára éppen elkészült művét, a »Teremtés«-t Bécsben fogják először előadni, s nehogy a vezérkönyv idegen kézbe kerüljön, megvették a tulajdonjogot 700 drb. aranyon, és evvel biztosították a művet hazájuknak és annak fővárosának, Bécsnek. Az előadás 1799. január 19-én ment végbe a Schwarzenberg-palotában, az udvar méltóságaiól és meghívott vendégekből álló fényes közönség előtt, Haydn vezénylete mellett, míg *Salieri* a vezérkönyvvel a zongora mellett ült. »Néma áhitat, bámulat és hangos lelkesedés váltakozott a hallgatóságban« — így írja a lipcsei »Allg. Musik-Zeitung« tudósítója. Az első nyilvános előadás a Burgszínházban történt meg, ugyanazon év márczius 19-én. A főnemési társaság az egész bevételt, 4088 forintot, valamint a vezérkönyvnek tulajdonjogát a szerzőnek engedték át.

Magáról a műről, mely azóta az egész világot bejárta, nehéz újat mondani, de

talán felesleges is, mert alig van ennél ismertebb és népszerűbb zenemű. Mindnyájan tisztelettel és szeretettel hajolunk meg a zenealkotások előtt, melyek Haydn géniuszának közös jellegét viselik magukon: egészséget, üdeséget, derűtséget. »Haydn zenéjében örökös üdítő forrás buzog a mi idegkóros korunk számára, mely különösen zeneszeti hajlamaiban ezen betegségnek jelét adja« — mondja Strauss Dávid, az újkor egyik legnagyobb ítézője. Nemesak a hallgatóknak, de a zeneszerzőknek is ezen művekhez kellene fordulni, hogy azokból tanulságot és egészséget merítsenek.

Különös, hogy Haydn-nek örökbecsű műve éppen Schiller-nél élénk visszatetszésre talált. »A »Teremtés«-ben — írja Schiller — kevés örömet letem, mert az jellemnkülly egyveleg (»charakterloser Mischmasch«). Egy másik hírneves író, Tieck Lajos, a »Teremtés«-ben nem talál egyebet »kicsinyes hangfestés«-nél. Mindezek az azt bizonyítják, hogy nemesak a zeneszerzésre, de a meghallgatásra is tehetség kell.

Haydn-nek művei egy merőben új műformának kiindulását jelzik: az epikus stílusnak művészi összeegyeztetését a lírikus kifejezés formáival, a mi sehol nem sikerült oly bevezetett tökélyvel, mint éppen a »Teremtés« című művében.

A »Zenekedvelők egylete« kitünően oldotta meg a nagy feladatot és nemesak élvezetes, de bizonyos tekintetben tökéletes előadást is nyújtott. Némi hiány mutatkozott a zenekarban, különösen a hegedűsöknél, de ez nem lehet másként addig, míg az egylet nem fog rendelkezni saját, szakemberekből álló, begyakorlott zenekara fölött. Az előadásnak szilárd oszlopaként vált ki Ney Dávid, jeles énekesünk, kinek a hangversenyteremben nincsen párja a mi operanékesek közt. Maleczky-né asszony a coloratura-részleteket csinnal és izléssel énekelte, Pauli ur meglepő módon tudta érvényre juttatni az ő tenorhangját, mely szerényebb térfogatokhoz van hozzá szoktatva, mint a vidgő nagy terméhez. Legtöbbet és legkitünőbbet nyújtottak az egyleti karok, Bellocics Imre karnagy erélyes, lankadhatatlan vezénylete alatt, kit ez alkalommal is, mint a főváros zeneéletének valóságos újjá-alkotóját üdvözöltünk.

SCHÜTZ MIKSA.

A budapesti Zenekedvelők egylete a Haydn »Teremtés«-nek előadása alkalmával oly imponans számmal lépett fel a hangversenyteremben, mint eddig egy zeneelőadásnál nem tapasztaltuk. A közreműködők a főváros polgári családjainak színe-javát képviselik, a mi örvendetes tanúságot tesz ugy az egylet jelentékeny haladásáról, mint a classicus zene iránt mutatkozó élénk részvétéről. A fővárosnak műértő közönsége őszinte hálával tartozik az egylet valamennyi működő tagjainak azon nemes buzgalmaért és kitartó szorgalomért, melyet eddigi nagyobb zeneelőadásoknál tanúsított. Joggal állíthatjuk, hogy nagyobb szabású énekkar-előadások a zenekedvelők egylete nélkül nem váltak volna lehetővé. Neki köszönhetjük a Schumann-féle Faust-zene mintaszere előadását; Dvorak Stabat-mater-jét, Mozart Requiem-jét szintén ezen egylet mutatta be kitünő előadásban. Ez egylettől várjuk mitovábbra is az oratorium-

zene buzgó ápolását, Bach, Handel, Mendelssohn és az újabb mesterek (Brahms, Kiel) műveinek előadását. Legyen szabad az egylet előjáróit már előre figyelmeztetni, hogy nemsokára, 1885-ben, a zene két nagymesterének Bach és Handel születésének kétszázadik évfordulóját fogjuk ünnepelni és ezt méltóbban nem ülhetjük meg, mint örökbecsű műveiknek bemutatásával.

Mindezen okokból illőnek tartjuk, hogy elismerésünknek és hálánknak a zenekedvelők egylet egyes közreműködői iránt e helyen is kifejezést adjunk. Ennek jeléül pedig ide igtatjuk az egylet működő tagjainak teljes névsorát, megörökítvén ekként mintegy emléklapon a »Teremtés« előadásában oly kiváló sikerrel szerepelt műkedvelők neveit.

Nőkár tagjai.

Bellovics Imréné	Krammer Ernesztin
Berkovits Irén	Krammer Teréz
Berkovits Angyalika	Krausz Etel
Brinckmann Irma	Krausz Regina
Egger Irén	Kruspér Ilma
Ecker Ágosta	Lauffer Malvin
Fuchs Szidónia	Lauffer Ilka
Fürth Irma	Lányi Szidónia
Fürth Ilona	Ligei Ida
Fürth Etelka	Marc Ferike
Füredi Eszter	Marschalko Zsófia
Füehsl Malvin	Metzler Antónia
Fischer Erzi	Metzler Emma
Fischer Frieda	Mellinger Linka
Finály Hermin	Müller Eugenia
Friss Gizella	Münzberg Ilona
Frey Ilona	Pollák Gizella
Gelléri Fanny	Purma Henriette
Giergl Margit	Prindl Eugenia
Gloger Antónia	Ráthknecht Ilona
Guttman Emilia	Reparszky Irma
győri Gschwindt Györgyné	Rothausner Ilona
Havasy Irma	Rothausner Katica
Henderson Mária	Rothausner Teréz
Herczog Alice	Rosenfeld Sarolta
Horn Sarolta	Riesz Julea
Hütter Mariska	Riesz Hermin
Just Ida	Salzmann Ilona
Kanitz Ilka	Salzmann Frieda
Kanitz Matild	Sessler Hermin
Karner Ilona	Sessler Eugenia
Keményfi Gizella	Schönfeld Melanie
Keller Matild	Starek Paula
Keller Eugenia	Tavaszy Petronella
Képes Amália	Telepy Gabriella
Kováts Etelka	Vidéky Polin
Korompay Irma	Voigt Erzi
Kondor Józsa	Voigt Margit
Kohn Gizella	Waiszmayer Róza
Kövesdy Sarolta	Weisberger Antónia
Kuba L.	Weisz Szidónia
Khayl Lujza	Zipernovszky Fanny

Férfikar tagjai.

Aldobai Nagy Elek	Kühn Nándor
Bach Frigyes	Kurzweil Lipót
Berkovits Vilmos	Lautitsky Iván
Bieber Ferencz	Lovrich S.
Dankos Sándor	Lübbeke Gusztáv
Deutsch Adolf	Maczó István
Deutsch József	Mandl Izidor
Dunst Gyula	Mirkly Árpád
Fabinyi Gyula	Mirton Kálmán
Fuchs Tivadar	Mihályi Ferencz
Füredi Mór	Mikolich J. Kálmán
Giergl Ernő	Müller Adolf
Goldberger L.	Nieger Károly
Guttman Gyula	Orbán Árpád
Halász Gyula	Pisztory Béla
Haris Mihály	Pollacek Mór
Havasi Arthur	Rauscher Ferencz
Hofrichter József	Riehl József
Hollós Károly	Schmidt Gusztáv
Jámbor Géza	Schwarzer Hugó
Janik Ferencz	Shekolin József
Kador Sándor	Steiger Lajos dr.
Kanitz Dániel	Somogyi Mór
Károlyi György	Stark Henrik
Kartschocke János	Strasser Alfred
Korompay Béla	Sulzberger Soma
Kutscher Sylvester	Szántó Aladár

Theisz L.
Tibélyi F. Ágoston
Tolveth Sándor
Viktor János

Vuits László
Wagner György
Weil József
Weisz Bódog

Weisz Kálmán

Zenekari tagok.

Adler Mihály dr.	Macher Ede
Bernstein Sándor	Máthé István
Bolte Tivadar	Műsmer Ernő
Drucker Adolf	Müller Pál
Drucker Zsiga	Novák Ferencz
Fábry Lajos	Pfeifer Lajos
Freund Béla	Pillitz Ignác dr.
Freund László	Quittner Vilmos
Forrai Henrik	Sohr Árpád
Fuchs Mór	Sonntag Armin
Gáthi Zoltán	Schieh Károly
Geyer József	Schnierer József
Goczigh József	Stern Sándor
Gosztonyi M. Dezső	Strasser Alajos
Greisinger Iván	Strasser Imre
győri Gschwind György dr.	Strasser Ernő
Guttman Károly	Stojanovits Jenő
Haulik Károly	Schöffler Károly
Heisler József	Szabó Béla
Horovitz Salamon	Schwarz J.
Hubay Károly dr.	Szuk Endre
Jámbor Jenő	Strelisky Dávid
Jánovitz Emil	Tschepen Dezső
Koltay Jakab	Trux Hugó
Kistaly József	Vecsey Lajos
Krausz Gusztáv	Vidor Emil
Langsfeld Jenő	Wahl Oszkár
Lederer Dezső	Waldbauer József
Magrini Alajos	Wenzel Tivadar dr.

VOLKMAN »RICHARD-ZENÉJE«.

II.

Volkman csataképe egyike a legnagyobb zenefestéseknek; realitistic színezete dacára a szépség és zenei érdek határait soha át nem lépi. Richmond és Richard hatásos indulóival jellemzi a két ellenséges hadat. Az előbbiben egy ó-angol dalt használt fel szellemes hangszerelésben, melynek a piccolo-síp és a dobpergés jellemző hatást kölcsönöz. A két indulóthéma kombinációja. — kürt és trombitaharsogással, a vonós hangszerek vad rohalmával — igen élénk csataképet nyújt, melybe Richard kétségbeesett felkiáltása: »Egy országot egy löért!« megrendítő hatással vegyül. A szellemjelenetben (a dráma V-ik felvonásában) a zene, mysticus hatalmával legjobb eszköznek bizonyul arra, hogy ez álomképre a valóság színezete varázsoltsáék. Volkman minden egyes szellem megjelenését remek módon jellemzi. VI. Henrik szellemének megjelenését az első felvonás halotti zenéjének motívumával festi, hasonlóképen jellemzi Clarence, Hastings, a fiatal hercegek stb. megjelenését azon motívumok hangoztatása által, melyeket már a megelőző zeneszámokban jellemzésükre használt. Valamint a drámában, ugy a zenében is ezen álomképeknek Richard és Richmondhoz való ellentétes viszonyítása nyer kifejezést. Míg a szellemek Richard előtt mint rémképek tűnnek fel, addig Richmond békés álmát, mint védő angyalok környezik. Ezen ellentét Volkman zenéjében különösen a hangszerelés által válik hatásossá. Richard megszólítását a vonós hangszerek tremolója kíséri, Richmond-ét a hárfa arpeggiója. A partitúra a szellemek egyhangú declamatiójára is tartalmaz útmutatót azon külön sorban jelzett kórákban, melyeket a szerző a hangrythmus és accentus megfigyelése kedvéért irt le.

Az egyes zenedarabok magasztos conceptiója mellett, a hangszerelés is figye-

lemre méltó. Mint többi műveiben, úgy itt sem a sűrű hangszerelés, hanem a hangszerek fokozatos alkalmazása által éri el Volkmann — a classicusok mintája szerint — azt a hatást, melyet a modern hangszerelők tömör hangszerelésükkel előidézni nem képesek. Sehol sem alkalmaz tubákat, csak itt-ott hármás puzsonákat, midőn az ünnepélyes, magasztos hangulatot akarja jelezni, vagy főbb motívumait erős, hatásos alakban hangoztatja. Különben megelégszik a rendes kis orchestrrel, melyhez még némely helyeken hárfát, piccolo-sípot, angolkürtöt és ütőhangszereket alkalmaz.

Az eddigi jelzett alakban jelentkeztek Volkmann »Richard«-zenéje a színházakkal szemben és ily alakban adatott elő nemzeti színházunkban is a 70-es évek elején. Hozzá járul még a nyitány, melyet Volkmann, mint 68. művet, külön adott ki és mely mint önálló egész a hangversenytermekben többször adatott elő. Ezen remekmű magában egyesíti a Richard-zene több motívumait és a dráma lényeges momentumait a legélénkebb színekkel ecseteli. — A hangversenytermek számára Volkmann maga írt összekötő szöveget eme zenéjéhez, és ez ily alakban — a mester saját szavai szerint — az egyes zenedarabok egyesítése folytán megfelelő hatást tett. Ily alakban adatott elő először Lipcsében; és a mester többször örömmel emlékezett meg ezen előadásról.

Volkmann ezen műve és különösen nyitánya nem részesült mindjárt ama köztetszésben, mely most már minden előadást kísér. Stuttgartban történt előadása után élénk vita keletkezett a bírálók közt. A nyitány csata-festését programzenének ócsarították. Csakhamar azonban a helyesebb felfogás jutott érvényre, mely szerint az önálló, zenei gondolatokból eredő ábránd-képek élesen megkülönböztetendők a csak külszerű és a zenére ráerőszakolt gondolatfestéstől. Berlioz »Symphonie fantastique«-jában, Liszt »Mazepa« című symphoniai költeményében és más hasonló művekben ezen külszerű, a zene zárt formáival ellenkező hangfestésekre akadunk; de Volkmann eme zenéje a dráma által nyert impulzust; a költői gondolatot önálló zenei gondolatokkal helyettesíti, melyeket függetlenül kombinál és fejt ki. Ha ez program-zene, akkor ugyanolyan program zene, mint pl. a »Coriolan«-nyitány, melyben Beethoven zenei gondolatokkal ecseteli: a római hős daczát, anyja és neje kéréseit: halálát a volksoknál stb.

Sajnos, hogy az önálló melodramatikus és a felvonás közti zene napjainkban kellő műveltségben nem részesül és hogy e téren teremtett jeles művek csak ritkán adatnak elő. Mióta az 50-es években Liszt és Hiller a felvonás közti zene ellen oly élesen keltek ki, némely színház egészen elejtette a zenefajt; másutt a drámai remekművekhez még mindig Strauss-féle keringőket, vagy kedvelt egyvelegeket játszanak. Igaz ugyan, hogy a melodramák előadása gyakorlottabb zenekart és gondosabb betanulást igényel, mint az előbb említett és hasonló zenedarabok; de a hatás, melyet az ilyen mű melodramákkal el szoktak érni, busásan kárpótol a fáradságért. Ha már egyszer a felvonás-közti zene el van fogadva, akkor legalább a drámai remekművek előadásánál feleljen

meg a darab méltóságának. Helyesen mondja Liszt Ferencz, a felvonás-közti zenéről: »Mit mondanának a festők, ha korcsma-czímereket állítanának ki Rafael festményei mellé. Vajjon nyugodtan néznék e az építészek, ha valaki fényes palotájuk mellé egy kunyhót építené? — Ha zenét conponálnak a drámai remekművekhez, akkor ne legyen karmesteri zene, vagy annál még alsóbb rendű is Valamint Shakespeare »Szentivánéji álom«-jához nem képzelhetünk más zenét, mint Mendelssohnet, ép úgy »III. Richard«-hoz sem kívánhatunk méltóbb zenét, mint Volkmann Richard zenéjét.

DR. STEIGER LAJOS.

ZENÉSZETI HIREK.

~ NAGYVÁRADON az izr. nőegylet által f. hó 11-én rendezett hangverseny jól sikerült, mi főleg a Budapestről e czélelől berándult művészek közreműködésének tulajdonítható. *Nádor Ferencz* a nemzeti színház volt primadonnája nagy tetszést aratott énekelő-adásaival. Énekelte a »Romance«-ot *Mignon*-ból és egy áriát *Aubert* »A korona gyémántja« című dal-művéből. *Adorján Berta*, *Kis József* »Simon Judit« és *Tompai Mihály* »Három a darva« költeményeit szavalt. *Lederer Dezső* hegedűjátékával kellemesen egészítette ki a hangverseny művészi keretét.

~ A MÁRMAROS-SZIGETI DALKÖR levelezőnk értesítése szerint múlt hó végén tartotta ez évi rendes közgyűlést a megyeház dísztermében. A közgyűlést *Jankó Károly*, az egylet érdemes elnöke nyitotta meg emelkedett hangú beszéddel. A tükári jelentésből kitűnik, hogy az egylet jelenleg 422 frtnyi vagyonnal rendelkezik és 40 működő taggal bír. A lefolyt évben 100 próba-óra tartatot és ezeken több mint 40 új darabot tanult be az egylet. A hanggyártar 200 műre szaporodott fel, mi főleg az elnök áldozatkészégének köszönhető. Az új választások által kiegészített tisztikar a következő: elnök *Jankó Károly*, alelnök *Danóvits T.*, tükár *Stelli G.*, főkarnagy *Melleg Gyula*, alkarnagy *Stelli G.*, hanggyártáros *Vikony Antal*. A közgyűlés befejeztével dalestélyre gyűltek össze a lelkes dalárok, mely minden tekintetben fényesen sikerült. Az ottani lelkes és minden szépet áldozni kész közönség által tüntetveleg nagy számmal látogatott dalestély műsorából felemlítjük a következő darabokat: »Szentelt hangok« *Mozart*; »Dalárok indulója« *Huber K.*; »Hullgasson el a földeműlő id. Ábrányi Kornél«; »Nemzeti zászló« *Huber K.* A dal-kör mellett felemlítendő még a m.-szigeti műkedvelői zenekar is, mely *Ujhelyi László* vezénylete alatt több darabot adott elő, továbbá a *Csulok D.*, *Penna B.*, *Miller Gy.* és *Hallás J.* urakból álló műkedvelői vonós négyes társulat, mely *Schubert* és *Mozart* quartettjeiből adott elő néhány részletet csinos készültséggel.

~ LOSONCZON az ottani dalárda múlt héten sikerült dalestélyt rendezett a zenekedvelői közönség élénk részvételével. A dalárda ismét *Kovács Emil* zenetanítót választotta meg karmesterének, ki már több éven át vezette volt az egyletet. A közte és az egylet közötti felmerült differenciák szerencsés megoldást nyertek. Óhajtuk, hogy e jeles dalárda, mely a legközelebbi múlt debreczeni dalárdegyesület dícsőségét szerzett nevének és városának, az új karmester alatt megtartsa azon művészi magaslatot, melyre *Szeidl* volt karmester (*Szeidl Antal* hírneves karnagy házánknak testvérbátyja) buzgó szorgalommal helyezte. Az első dalestély műsora kopott számaival nem a legjobbra enged következtetni.

~ SCHUBERT dalainak kritikai kiadását készíti elő *Peters* világhírű lipcsei zenekiadó. A munkálatokkal *Friedländer* Miksa hangversenyénekest bízta meg és most a kéziratok tulajdonosaihoz fordul a kérelemmel, hogy az eredeti kéziratokat összehasonlítás végett rövid időre küldenek meg a szerkesztőnek (majnai Frankfurt, Wiesenau 18) vagy a kiadó cégnek Lipcsebe. A »szép női« legjobb dalainak eredeti kéziratára van a kiadónak leginkább szüksége. *Friedländer* utóbbi bécsi tartózkodásakor több eredeti *Schubert* kéziratot fedezett föl; többek közt a »Rosamunde« ballet harmadik felvonásának eddig ismeretlen közjátékát s a pásztortájkot. Ezeket a bécsi filharmonikusok fogják megismertetni még a télen *Schubert* műveiből Bécsben kritikai kiadást készítenek a *Breitkopf* és *Härtel* cég *Mozart* s *Beethoven* kiadása mintájára; e cég kész a kiadást átvenni.

~ ZONGORAGYÁR-RÉSZVENYTÁRSASÁG létesül Drezdában az *Aschberg*-féle zongoragyár helyén, melynek tulajdonosa megbukott. Úgyes vezetői szerettek e nagy vállalat részére *Laffert* Oszkárnak, a »Zeitschrift f. Instrumentenbau« alapítójának személyében Várható, hogy a létesítendő budapesti zongoragyár-részvenytársulat kiállja a versenyt e drezdaival, mely »*Apollo*« cég-cím alatt fogja gyártmányait forgalomba hozni. — A zeitzi *Hölling* és *Spangenberg* féle zongoragyár 20,000-ik hangszere elkészítésével ünnepélyt rendezett. E hangszert a szegények javára kisorsolják. A gyár 40 hangszert gyárt egy hét alatt. — 50 000-ik hangszert készített el több a new-yorki s hamburgi »*Steinway & Sonse*« zongoragyár. Az 1853. óta működő vállalat évenként 1,200 munkással 3,000 zongorát s pianót gyárt.

~ A GÍTÁR újra divatba jő. Nemzetközi gitár-egylet alakult, nemzetközi gitár-kölöny jelenik meg, s Lipcsében két nagy gitár-hangversenyt hirdettek.

~ Az »EXCELSIOR« ballet szerzői, *Manzotti* és *Marengo* urak, összetűztek egymással, mert az utóbbi zeneszerző kikelt a törölkék ellen, melyeket *Manzotti*, a ballet-költemény szerzője a »*Sieba*« nevű új ballet vezérlőkönyvében tenni készült. Ebből ránk névze az a tanúság foly, hogy *Olasz*honban először készült a zene, s hozzá költ cselekvényt a táncművészt.

~ A BÉCSI *Hellmesberger*-féle vonósnégyes-társulatban változott a gordonkaművész személye. *Sulzer* helyébe *Hilpert*, a florencai négyes egyik alapítója, lépett.

~ *Wolf* bécsi énektanár e hó 16-án a bécsi *Ehrbar*-teremben tanítványával hangversenyt adott. Felűstést kellett két tanítványa, *Walker* és *Virág* kisaszonnyok, kik közül az utóbbi a *Tastasi*-keringő s *Verdi* »*Álarcos bál*«-jának apród-áriája előadásában kolaratúra-énekével, az előbbi szép magaslatú hangjával feltűnt. A szép jelenségénél fogva is színpadra illő tehetséges *Virág* urhölgy a *soubrette*-szakra adja magát.

~ BÉCSBŐL jelentik, hogy *Bereg* *Kornélia* k. a., múlt héten *Ehrbar* zongora-teremben hangversenyt adott, melyben magyar népdalok tizes előadásával nagy újjongásra lobbantotta a számos közönséget.

~ A BÉCSI filharmonikusok e hó 26-án tartandó negyedik bérléshangversenyében *Friedheim* *Arthur* zongoraművész *Beethoven* C-moll hangversenyét fogja előadni.

~ *Cezano* *Olga* zongora-művésznő e hó 22-én a *Bösendorfer*-teremben Bécsben, miután első hangversenye nagy tetszéssel találkozott, második s búcsúhangversenyt rendez, *Bach*-Liszt G-moll-ábránd s fugájával, *Tausig* magyar cigánynótáival s *Liszt* *Tarantelle*-jével.

~ VOLKMANN-ról ely barátja szép vonást közöl: 1872-ben *Fritsch* lipcsei kiadótól levelet kaptam, melyben kérde, hogy igaz-e a Volkmann rossz helyzetéről keringő hír s nem volna-e idején *Nemeth* honban s más államokban egy nagy tiszteletdíjazás gyűjtés eszméjét e nagy szerző részére megpendíteni, hogy élete nyomozató gondjaitól meneküljön. Tudtam, hogy Volkmann nem él biztos helyzetben, de nem szenved szükségét. Feltettem, hogy nyíltan megbeszéltem vele a dolgot. Elolvastván ama levelet, azt felelte Volkmann, hogy nincs ugyan biztos helyzete, de takarékosan él, a hogy csak kell. De ha sorul is menne sora, barátjai ajánlatát zenemesterként bírja, azért nem szorul »tisztelet«-díjra s azt el sem fogadna semmi körülmények közt.

~ MARXSEN *Ede* hamburgi zeneelmélettanár, *Brahms* tanítója, 50 éves művész-jubileumát ünnepelt röviddel. A filh. társaság ez alkalomból egy nyitányt műsorába felvette.

~ PÁRISBAN a *Lamoureux*-hangversenyek egyikében a *Wagner* »*Mester-dalnokai*«-ból előadott töredékek zajos tetszéssel fogadtattak.

~ PASDELOUP *Párisban* azt az újítást hozta be, hogy hegedűsei állva játszanak; ez a lipcsei *Gewandhaus*ban annak idején *David* hozta be.

~ SAINT-SAENS a párisi szépművészetek akadémiájában előadást tartott ismeretlen hangszerek 14 rajza fölött, melyet az angersi könyvtár egy kéziratában találtak; a hangszerek Nagy *Károly* idejéből valók. A rajzok pedig nemokára közöltni fognak.

~ JENÁ-ban a moszkvai *Siloti* *A.* zongoraművész remekel tisztasága, ereje s finom játékaival; különösen a »*bimbó*« című három kis zongoradarabban, van der *Stucken* szerzőtől, váltak ki előkelő tulajdonságai. Ugyancsak a harmadik akadémiái hangversenyben *Klughardt* *Ágost* harmadik szinfoniája dallamos volta, izléses hangszerelése s természetes fogalmazása miatt nagy sikert vívott ki — *Borodin* »*pusztavázlata*«, kis különözös zenekari darab, felkelté a figyelmét szerzője iránt.

~ RÓMÁBAN *Bizet* műve »*la jolie fille de Perth*« nagyban tetszik.

~ BRÜSSELEBEN zeneszerzők s színművek szövetkezete alakul, melynek célja a szellemi tulajdon védelme Belgiumban.

~ GRÁCZBAN Wittgenstein E. F. »Antonius és Cleopatra« dalművét ritka elismeréssel fogadják gyakori ismétlése mellett.

~ A PÁRISI OPERA Salvayre »Egmont«-ját és Massenet »Cid«-jét fogja előadni 1885-ben. A művek most készülnek.

~ GOUNOD új oratoriuma »Élet és halál« Birminghamban fog először előadni.

~ BERLIOZ »Te-Deum«-ját, mely 1855-ben a párisi Eustache-templomban szerző vezérlete alatt egyetlen előadást ért, decz. 5-én a bordeauxi Saint-André főtemplomban adták újra elő. Ezer énekes és zongoristák működtek benne közre.

~ HAMBURGban új csillag kezd az opera-égen felülni. Corás 30 éves lakatosmester szép baritonhangját a városi színház egyik tagja, Ehrke kiképezte; kis hangversenyekben fellépett már, de mellette híven folytatta mesterségét. Pollini kész a művészekről magasztalt lakatos szerződött.

~ SPANYOL OPERA. Madridból egyre híresztelik Don Emilio Arriola, a madridi zenede igazgatója, »San Francisco de Sena« című dalművének zajos sikerét. Szerzője eddig több népszerű spanyol operát írt; címük: »Morimás«, »Domino bleus«, »La moussou«. A 62 éves szerzőt a közönség, a művész- és tudós-társaságok elárasztják hódolataikkal.

~ A »KOLDUSDIÁK«. Millöcker operettje, a napokban a stuttgarti udvari színházba került, mint új opera. — a könnyed zenének érzékeny csorbájára. Ollendorf szerepét a Sarastio énekesére bízták; a Jan Janicki-ből pedig tragikus alakot csinált. Heremada, az udvari színház első baritonistája. A prózában nagy része szintén áldozatává esett az udvari etikettnek. Könnyen elképzelhető, hogy az igénytelen dalmű az így nagyképp előadásban elbukott.

~ PÁLYAVERSENYEK. A milánói vonóségyszertársaság kitűzött versenyeire negyvennégy zongorahármas érkezett be, az első díjat Martucci, napolyi mester nyerte el; a második koszorúzott művet. — jelszava »Polymnia« — a versenyből kizárták, mert szerzője berlini. Tudnivaló, hogy csak olaszok bocsátattak versenyre; s így a 3-ik helyen kitüntetett mű, — jellegje: »Cuore ed arte« — nyerte a második díjat. — A belga tudományos akadémia pályakérdését, »Grétry életének s műveinek kritikai tanulmány« Michel Brenet oldotta meg. — A francia szépművészetek akadémiaja a 2000 frankos »Trémont«-díjat Boisselot zeneszerző és Turcan szobrász közt megosztotta; a 3000 frankos »Monlinne«-díjat Poise, a »Szeretem mint orvosa« szerzője, s Marchal, a »Rendőrlaktanya« szerzője közt megosztották; a Chartier-díjat (500 frk) Boisdette zeneszerző, a Rossini-díjat (3000 frk) Georges Boyer nyerte el.

~ E D'ALBERT ifjú zongoraművész nagy sikerrel járt fellépéséről innak a pétervári lapok. Művészetét csodálata méltónak híresztelik.

~ BERLINben a Philharmonia termében Rueter Márton »Maria Magdalena« című mysteryját adták elő és hosszadalmassága mellett is — az előadás csak éjfélután ért véget — tetszésre talált.

~ LISZT Ferencz harmadik zongoraversenyén dolgozik. A zongoraiskolájáról keringett hírt megczófolják.

~ BÉLOW január havában háromhavi művészeti körútra indul a meiningeni udvari zenekarral déli Németország felé. Előbb hat bérletangversenyt ad Meiningenben, melyek elsejében Grieg Edvárd mint magánjátzó lép fel.

~ BRAHMS János januárban Drezdában egy nagyobb karműve előadását fogja vezényelni.

~ FLOTOW Frigyes »Graf Mégrine« című dalműve 3 felvonásban, f. hó 23-án Cölnben első előadásra kerül; a mű Ries és Erlér berlini kiadócégnél most jelent meg.

~ BERLIOZ Hektor operája »Benvenuto Cellini«, melyet Liszt adott elő Weimarban, újra színtekerről ott; újdonságul e színpad Gevaert »Quentin Durward«-ját készíti elő.

~ BRAHMS összes műveinek (1883. október végeig teljes) mutatója jelent meg a lipcsei Pabst kiadónál; a műveket: a) opus szám szerint, b) rendszeres összeállításban, c) a dalokat s éneket betűrendben is felsorolja.

~ SZT. PÉTERVÁRÓTI az e téli olasz idény alatt Ponchielli »Aldona« vagy »I Lituania« és Drigo »La moglie rapita« című buffo-operákat. Rubinstein »Nero«-ját olasz szöveggel (az eredeti francia, Barbiertől) s Salvayre »Riccardo III«-ját adják elő.

~ GROCANDA, Ponchielli operája a bécsi udvari operában január vége felé kerül színre.

~ A PÁRISI nagy operában e hó 13-án a régóta hirdetett »Farandole« ballett került színre; szerzői Philippe Gille, Arnold Morter és Louis Mercante, zenéje Theodor Dubois-tól való. Tárgya, kiállítás s jelmezei helyenkint nagyon élelken a »Korrigane« című táncműre emlékeztetnek, de a siker ennek dacára nagy volt s Mauri Rosita, az első tánczosnó fényes diadalt ünnepelt benne.

~ A LONDONI opera-évdában egy regényes történetű új baritonista fog tündökölni. Midőn Patti Adelmá alsó-walesi kastélyában időzött, sokat hallott egy bányamunkás szép hangja felől. Magához idézte, meghallgatta énekét s a vége az lett, hogy a székparaszt szegre akaszták s a diva költségen tanulva, jövőre mint új nagy baritonista fog bevonulni a színes legény.

~ A LONDONI Alhambra-színház, mely mult évi december 6-án teljesen leégett, e hó 3-án a »Golden ring« című kiállítási operával — újra felépülve — megnyitott. A szöveg Limstől, a zene Clay Frédéric-től való.

~ MANZOTTI »Sieba« című táncműve a párisi Éden-színházban meszerző kiállításban jelent meg. Zuchá Virginia fényesen tündökölt benne; a mű a german olympust igen kecsesítő s személyesítésekkel mutatja be.

~ PÁLYAZATOK. A brüsseli Monnaie-színház pályajuryja a 13 beérkezett opera közül egyet sem tartott díjnyertesnek. A három baltezene közül a másodikát, Steveniers J. urét, szerencsés gondolatait s a eslekményhez való simulékonyágánál fogva megdicsérté.

~ BOFFO Arrigo, a »Meistofele« szerzője, »Pier Luigi Farnese« című új operán dolgozik, melynek szövegét is maga írta.

~ WÜRZBURGban egy új opera nagyon szerencsés fogadtatásban részesült; ez Leythäuser Miksa (a »W. Presse« szerkesztőjének) »Der Pomponer« című dalműve, melynek szövegét s zenéjét ugyanazon szerző írta.

~ ÚJ ÉNEKESNŐ. A bécsi udvari dalműszínházban Brach kisasszony, ki eddig Erich név alatt a tánc-karban működött, feltűnő szép terjedelmes hangjával a próbánéklésnél köztetszében részlétven, szerződött. Nagy énektetsége nyolcz havi tanítással beégett.

~ WIESBADENben a királyi színházban a »Johannsnachts« című táncműben egy új repülőgép alkalmazatik, mely általános csodálkozást gerjeszt.

~ GOLDSCHMIDT Albert a »hét halálös bűn« szerzőjének »Helianthus« nevű dalműve jövő év márczius havában a lipcsei városi színházban előadásra kerül. — Grammann operája »Das Andreas-fest« Augsburgban kedvező sikert ért. — Langenmüller P. J. svéd zeneszerző »Spanische Studenten« nevű dalművét Kopenhágában nagyon felkapták s dallamait szerzesztét éneklék. — »Wiehede Fr.« dalszerző új művön dolgozik, melyet »Ingo« cím alatt Jacobi költő írt Freytag »die Ahnen« nevű regénye után. — Brill Ignác »Marietta királynő«-t Nürnbergben tetszéssel adott. — Mackenzie A. C. »Columba«-ja Edinburgban került színre. — Bronsart L. Jerry und Bätely operáját a lipcsei városi színház előadásra elfogadta.

~ SZT. PÉTERVÁRÓTI s Moszkvában Wagner »Nebelung gyűrű«-je tavasszal színre kerül.

~ PÁRISban sokat tervezgetnek az operában. Jövő évre szándékolják előadni Gounodnak 25 év óta nem adott s egy felvonással s ballettel gyarapított »Sappho« című dalművét; Pessard Emil »Tabarin«-jét két felvonásban; 1885-ben Salvayre »Egmont«-ját s Massenet »Cid«-jét. Tudvalevőleg a subvenciók színházak igazgatói új művek felvonásainak bizonyos számai előadására kötelezettek s így a párisi opera évenként hat felvonást köteles adni, melyből legalább négynek egy műből valónak kell lenni. A nagy operának 1882-83. folytán 9 066,348 frank bevétele s így 101,139 frankkal kevesebb volt, mint a mult évben. Az operá-eomique ugyanaz évben hét új s három újonnan betanult művet adott.

ÚJ ZENEMŰVEK.

~ RIEMANN HUGO, Phrasirungsausgabe classischer Clavierwerke Berlin, Simrokk Figyelemreméltó vállalat: classikus zongoraművek előadási jelzésekkel; a legato-íveket mondat-ívek (Phrasirungsbogen) pótolják; a kiadó egész eljárását bőven indokolja. Az I. kötet Mozart sonatáit hozza; ára 6 márká.

~ Január hóban CSAJKOVSKY P. »Új suite«-je, és RAFF Joachimnak még 1872-ben írt »Olasz suite«-je fog megjelenni Ries és Erlernél Berlinben.

MEGJELENT:

RUBINSTEIN, Trot de Cavalerie; a Bilse-féle zenekar műsor-darabja.
BACH S. J., Gmoll-suite, zenekari átirat Raff J.-tól.
U. o.
RAFF J., »Der Winter«, 11-ik színia (a. moll).
Lipese Siegel C. f. W.
SCHARWENKA Xaver, Scherzo a Bmoll-zongoraversenyből (op. 32.) két zongorára négy kézre.

A HÉT TÖRTÉNETE.

Decz. 15. — Decz. 21.

»A szép Armanda«, színmű 3 felvonásban, írta JANNET VIKTOR.
»A községnéki feleség«, vígjáték 3 felvonásban, írta DESVALLÉS M.

JANNET VIKTOR fiatal francia író. Nagyobb művel még alig lépett a közönség elé. A párisi írók körében már ismeretes; de hozzánk csak most hatolt először neve, melyhez ez alkalomból nem valami nagy sikernek emléke fog fűződni. E hó 21-én a nemzeti színházban előadott »Szép Armanda«-ja ugyan jelentékeny drámairól tehetségéről tesz tanúságot, »tisztességes munkának« is mondható; de valami nagy mértékben nem lelkesítheti a nézőt.

A fiatal író nagy problémát ölelt fel darabjában. Azt akarta megmutatni, hogy mikép bűnhődik az ember később, hajlott korában, ha mint fiatal szerelmes ember könnyelműen megbontotta az erkölcsi rendet. Hőse, a »szép Armand«, mikor még megérdemelte e hízegő gúnynevet, elcsábította barátja Laroche feleségét. Az asszony megvallotta neki, hogy az ő gyermekét hordja szíve alatt. Erre Armand magába tért; érezte, hogy ezt kissé későn teszi; és hogy gyökeresen megorvosolja barátja családi boldogságát, elutazott. Hírét sem hallották sokáig. Később visszatért Franciaországba, megházasodott, és felnevelte egyetlen fiát Fabrice-t. Nevelte pedig olyan könnyelmű embernek, a milyen ő volt valaha. Sok idő mult el azóta, hogy Armand a nagy hibát elkövette. A vétkes asszony is meghalt. Egyszer csak betoppán Armandhoz Laroche, magával hozza fiát, André-t, ki voltaképpen Armand fia és kitűnő erkölcsű, nagy tehetségű fiatal ember.

André csakhamar megnyeri mindenkinek szívét Armand házában, és egészen háttérbe szorítja az elkényeztetett Fabrice-t. Midőn André végre megkéri Armand unokahugának, Jeanne-nak kezét és ez által vetélytársává jessz Fabrice-nak; ez a szegény fiú, kinek a szülők csak adósságait fizetik, de kit többé senki sem vesz semmibe az egész házból, fellázad; szemrehányásokat tesz Andrének, és megsérti az »idegent«. A párbaj kikerülhetetlen. Az anya megkísérti fiát rábeszélni a bocsánatkérésre, de sikertelenül. Így hát az atya kénytelen közbelépni és fiának megvallani az ifjúkori bűnt, melynek gyümölcse André. Fabrice nem oly elvetemedett, hogy bátyjával megvívjon, életre halálra. Enged tehát, midőn atya kétségbeesését látja. De André nem tágíthat, és végre a »szép Armand«-nak is kénytelen megvallani hibáját. André

fájdalma leirhatatlan. Nem bocsájthat meg az embernek, ki anyján csúfolt tette. De hát mit csináljon? A jó öreg Laroche-t csak nem világosíthatja fel. Ez a derék és csupa-szív ember túl nem élne a perczet, melyben a valóságot megtudná. Így tehát André is beleegyezik a hallgatásba; rááll arra, hogy a dolog elsimittassék; de elfordul Armandtól, midőn ez kezét akarja megszorítani. Armand örökre elvesztette jó fiát és kiengesztelődött másik fiával, kit rosszul nevelt és kiből sohasem lesz olyan ember, mint André. Az öreg Laroche pedig örökre megmarad boldogító tudatlanságában.

A darab meséjéből kiviláglik a probléma nagysága. Fájdalom! a fiatal író nem oldotta meg e problémát úgy, hogy a megoldás teljesen meggyőző is legyen. A darab főhibája az, hogy egész azon perczig, hol a szerencsétlenség rá kezd hullani a hajdani könnyelmű gavallér Armand fejére, senki sem sejteti a darabból, hogy Armand szive jó és érzékeny és hogy az egykori nocsábitó most, midőn megszült, megérdemelné az igazságos és becsületes emberek bocsánátát és rokonszenvét. Armand két felvonáson át még most is élénken emlékeztet a régi könnyelműfráterre. Életelvi és a fiának adott nevelés nagyon is rávallanak az egykori Don Juan-ra. Mikor aztán elérkezik a darab nagy jelenete, melynek hatására az író leginkább számított, ez a jelenet erőtlenebbnek mutatkozik, mint a milyennek lennie kellett volna. Ez a jelenet, hogy egyszerűen megmondjuk, nincs kellően praparálva. Kissé meg is lepi a kombináláshoz szokott nézőt. Idegenszerűen érint; mert az atya ilyen megalázkodásának a fiu előtt, nincs kellően megvetve az ágya.

A főjelenet cserben hagyja tehát az író nagyra törő intencióját.

Egyáltalában az egész darab, compositiójának minden helyessége mellett is, kissé *fájlutesnek* tünik fel. Ennek oka nagyrészt a hol gyenge hol hibás jellemzésben van: de a dictióban is keresendő, mely legkevésbé sem drámai. A dictióban vehető észre legjobban, hogy Jannet kezdő a drámairás terén. Nem találja meg azon erőlyes szavakat és hatalmas mondatokat, melyek egy-egy helyzetet világosan és teljesen kifejeznek. És ezért a mi erősnek volt is gondolva és alkotva, gyakran elmosódik nála a színpad acustikájában.

Meg kell mondanunk még azt is, hogy némely közreműködők erőtlen és szintelen játéka még növelte a bizonytalanságot, melynek első forrásául a dictio gyöngeségét mondtuk. Gondos játékban a darab talán jobban hatott volna; de azért egészen még a legjobb előadásban sem lett volna képes kielégíteni.

Több dicséretet mondhatunk DESVALLIERS *»Kölcsönkért feleségé«*-re. Ez egy sok ügyességgel és jó kedvvel írt bohózat, melynek megírásánál a szerző bátran és szabadon belevezett a kómiikus képtelenségek véghetetlen, napsütötte tengerébe. E darabban valaki kölcsönkéri barátja feleségét két napra és *»tisztességes figurátióra«*, mert nagybátyjának azt hazudta, hogy már megházasodott. A nagybácsi megérkezik és bemutatják neki a kölcsönkért feleséget. Ebből aztán a félreértések és quiproquók egy egész lánczolatba ered, mely csak a darab befejezésében ér véget. Sokat lehet e darabon nevetni, és közön-

ségünk ki is vette részét a jó kedvből, melyet neki a színpadon bőségesen tálatnak. Ujházy a nagybátya és NÁDAY az unokaöcs szerepében igen jól jászottak. Tapsoltak is nekik az egész két felvonáson át.

RF.

SZÍNHÁZI HIREK.

= A NÉPSZÍNHÁZBAN a héten *Hegyi Aranka* először lépett fel népszínműben, és pedig mint *»Erzsike«* a *»Sárga csikó«*-ban. A jeles énekesnő nagy sikert aratott; minden egyes dalát zajosn megtapsolták s igen sokat meg is ismételtettek. Eőry is ez nap játszott hosszas betegkedés után Csorba Márton szerepét.

= JÓKAINÉ e hó 17-én érkezett Miskolcra, hol nagy lelkesedéssel fogadták. A feldíszített indóháznál Soltész Kálmán polgármester, a színi bizottság nevében pedig a színházi vezérigazgató üdvözölte a művésznőt. Gerőné Ilka asszony, a színgazgató neje, egy csokrot adott át neki. — A fogadtatás után, hosszúkoosior kíséretében jöttek a városba, a hol sok ház fel volt lobogóva. A megérkezés után a polgármester és Csáthi Szabó István, a színi-választmány igazgatója felmentek a művésznőhöz és ismétellen üdvözölték őt szülővárosának falai között. Jókainé szívélyesen köszöntö meg a kitiintetést és kifejezte abbeli óhaját, hogy fazekas-utczai szülőházát kívánna meglátni. — 19-én lépett fel a kitiintő művésznő mint Volumnia a *»Coriolán«* című tragédiában. A művésznő a színpadon a színházi választmány, a polgármester, Horváth Lajos képviselő és számos hölgy várta. A Jókainénak szánt ajándékok három asztalon feküdtek kiállítva. Egyiken díszes ezüst babérokoszorú, a miskolci színházi választmány ajándéka; a másikon bilikom, melyet a Gerőfy pár ajándékozott a művésznőnek; a harmadikon a miskolci színházi tagok babérokoszorúja. Ez ajándékokat beszédek kíséretében adták át. Aztán megkezdődött az előadás, melynek folyamában a közönség viharos tapsal fogadta Jókainét, valahányszor kilépett a színpadra. — 20-án dísz-ebéd és fáklvaszene volt a büszkő nagy művésznő tiszteletére. Hírlik, hogy Jókainé pénteken még egyszer fel fog lépni ugyanazon szerepben.

= SZIGETI JÓSEF e hó 16-ika óta Kolozsvárt időzik. Megérkezésekor a vasznál a kolozsvári színtársulat tagjai fogadták, a kiknek nevében Kovács Gyula üdvözölte. Délben a színházban pedig Mátrai Béla, egykori tanítványai nevében intézett hozzá meleg hangú üdvözítő beszédet Legelőszőr Mollière *»A nők iskolája«* című vígjátékban lépett fel. Remekül játszott és sok tapsban részesült. Ezenkívül még a következő darabokban lép föl: *»A Kamauk«*-ban mint *»Jean«*, *»A fivősné«*-ben mint *»Harpagone«*, *»H. Henrik«*-ben mint *»Falstátte«* és a *»Nagyvaló«* című szerepében.

= A KOLOZSVÁRI SZÍNHÁZ ügyében a kormány Budapestre enquetet szándékozik egybehívni, mely véleményét fog adni az iránt, hogy a színház művészeti vezetéseinek és adminisztratívális ügyei miképpen rendezessenek végleg.

= SZEGEDEN legutóbb adták elő Csiky Gergely *»Czeccal házassága«* című színművét. A közönség — mint onnan írják — az újdonságot jól fogadta és leginkább a humoros, bár Csiky régebbi alakjaival családi rokonságban álló epizód-alakokon mulatott. Az előadás dícséretet érdemel. A czímszerepet *Nagy Ipolyka* játszotta szép sikerrel. *»Gábr«*-t Szathmári, *»László«*-t Somló személyesítette. Mindnyájukat megtapsolták.

= DEBRECZENBEN Ifj. Ábrányi Kornél *»Csalhatlan«* című vígjátéka szép sikert aratott.

= PÉCSÉT Sardon *»Fedőre«*-ja nagyon tetszett. Dancz Nina adta benne a czímszerepet és — mint írják — nagy sikert aratott.

= ROZSNYÓN az idén a Pesti Ihsz Lajos és Polgár Károly társigazgatók vezetése alatt lévő, eddig Losoncon működött színtársulat fog játszani Előadásait *»Bozói Mártón«*-val kezdi meg.

= *»POT-BOUILLE«*, Zola Emil regénye, színpadra került. *Busnach* vonta ki belőle a drámát, melyet a mult héten adtak elő a párisi Ambigu-színházban. A kritika e darabbal szemben két részre oszlik. A klassicisták és a romantikus iskola neveltjei kigyót-bekát kiáltanak a darabra. Azt mondják, hogy durva, piszkos és obscén. A realista és naturalista iskolák hívei pedig fennen hirdetik, hogy ezzel a darabbal a drámairás és a színpadi rendezés nagy lépést tett előre és hogy *»Pot-Bouille«* korszakalkotó mű. A hozzánk érkezett bíralatokból csak annyit vehetünk ki, hogy ez a darab olyan, mint a többi, melyeket *Busnach* Zola regényéből vont ki. Tudják pedig, hogy ezek a drámák néhány realistikus rész-

let és különösen a színpadi kiállítás által válnak érdekesebbé. Minthogy a darabban is van egy nagszerűen kiállított női pipere-bolt, melynek üvegajtaja előtt két három igazi fogat (igazi lovakkal) áll meg az egyik felvonás alatt; és minthogy ez elég arra, hogy a párisi közönség kíváncsiságát felkeltesse: kétségtelen, hogy a darab vagy egy évig le nem tűnik a színpadról és hogy Párisban, a színház iránt érdeklődők ép úgy meg fogják nézni, mint a nagy közönség. Egyebet pedig *Busnach* nem czélzott Zola! az más. Ő a színtudalmat és színpadot naturalistikussá szeretné tenni. De ez a *»Pot-Bouille«* lyal ép oly kevéssé fog neki sikerülni, mint eddig szíre került egyéb darabjaival.

= LE MAITRE DE FORGE, *Ohnet* híres regényéből a szerző maga drámát készített, mely a párisi Gymnase-ban történt első előadása alkalmával rendkívül nagy hatást tett. A darabnak tartalma, röviden elmondva az, hogy egy igen derék és becsületes ember nőül vesz egy leányt, ki neki az esküvő napján kijelenti, hogy nem szereti és hogy csak más iránt való boszúból ment hozzá nőül. A darab folyamán aztán a férj megtöri a nemesi családból származó nő büszkeségét és elnyeri szerelmét. Ez a darab is pisztolylövéssel végződik, mint *Ohnet* más drámája, a *»Serge Pimene«*; de itt párbajban durran el a pisztoly és a golyó a nő vállát éri, ki férjét megmentendő, ép azon perczben érkezik a küzdőterre és veti magát férje kebelére, midőn a pisztoly elsül. — Nagyon dicsérik a főszereplők jól fejlett jellemét, a darab nemes tendenciáját, hatásának tiszta eszközeit és erőteljes drámai dictióját.

= A PÁRISI THÉÂTRE FRANÇAIS, melynek műsorán eddig egy shaksperci darab sem volt, legközelebb *»Hamlet«*-et fogja előadni Dumas és Pau Maurice átdolgozásában. E darabot 1868-ban adták elő a Gaitéban, mint melodramát. Azóta a párisiak talán csak meg Salvinitól látták.

= A KÖLNI városi színházban a mult héten adták elő ERCKMANN és CHATRIAN *»Ami Fritze«*-zet. A német bíralók kiérték a darabot a francia hazafias szellemet és leginkább e ponton támadták meg és ez okból ítélik el.

= BULHAIPT H. nagy tragédiáját, *»Die Maltser«* a héten adták elő legelőször Brémában. A darabot lelkesedéssel fogadta a közönség. E művet a nagy siker hírére azonnal megvették; a meiningeni színház, a frankfurti városi színház és a hamburgi színház. Kétségtelen, hogy ez a darab lesz az idén a németországi színházak legvonzóbb újdonsága.

= WERDER KÁROLY *»Columbus«* át Manheimban adták elő, mint táviratilag jelentik, nagy sikerrel.

= KONSTANTINOPOLYBAN egy görög színtársulat előadta Shakespeare *»Hamlet«*-jét; és ez előadásra becsületből meghívta az ottani angol nagykövetség. Minthogy azonban nagykövet egy szó sem ért görögül, a czímszerepet játszó színész köztnek nyilatkozott elmondani Hamlet szerepét — angol nyelven. Ez kitiintően sikerült is neki. Es így elérték azt a hatást, hogy a görög nézők nem értették a hőst; az angol követ pedig nem értette a többi személyeket; a miben aztán mind a két fél békesen megnyugodott.

= HAASE FRIGYES, a híres német színész, szembajban szenved és orvosainak tanácsára egyelőre visszavonul a színpadtól. A telet Oroszországban fogja tölteni.

MONUMENTÁLIS SZOBRÁSZATUNK.

Valóban kétségbejítő tünemény volna, hogyha korunkban a nemzet politikai emelkedése, anyagi gyarapodása és szellemi nagy haladása a képzőművészetekben nyom nélkül maradna. Nemzetünk geniausa ugyan ezeréves folyamata alatt nem a művészetben létesítette legnagyobb műveit: államalkotás, törvény és jog fontartása, fejlesztése voltak legfőbb nyilvánulásai.

Mégis valahányszor kiváló uralkodók kedvezően intézték a nemzet sorsát, a nép túlárado erejéből kijutott a művészeteknek is a maguk része; és habár a sors me-

tagadta tőlünk, hogy, úgy miként boldogabb nemzetek, emlékszerű épületek, szobrok és jeles fresco-festmények sokaságában gyönyörködhessek multjára büszke fajunk: gyér, de némelykor kitünő műemlékeink tanúságot tesznek róla, hogy hazánkban is, csak úgy, mint egyébutt, nagy idők, nagy szellemek emlékszerű művészetet is tudtak teremteni.

Lépést tartottunk ilyenkor a nyugat hatalmas művészeti áramlataival és átültetjük ide, hazánkba is az uralkodó műízléseket. Termékeny talaja volt itt az olasz romanizmusnak, a francia csúszivnek és összetalalkozott hazánkban a renaissance tiszta olasz és megérett nyugati áramlata. Sőt voltak olyan idők is, mikor mi adtunk szobrászokat szomszédainknak, mikor Kolosvári Miklós mesterünk cseh Károly számára állított szobrokat.

Tehát honi művészetünk multja nem diestelen. És ha néhány század óta hazánkban tesped is a művészet; ha nálunk a művészeti tradíció inkább megakadt, mint bármely más művelt népnél: ennek okát sajátságos szomorú sorsunk eléggé magyarázza. Nem nélkülöztük ugyan a nagy időköt és a nagy embereket, de erőnköt még akkor is, midőn tartósabb béke kedvezett volna a szépművészeteknek, köznapias gondok, alkotmányos harcok, nemzeti küzdelmek emésztették.

Mai nap, évtizedes feszült erőlködés után, végre ismét nemesak a művelt nagy nemzeteknél újra ébredt művészeti áramlatoknak nyithatunk tért, de hazai nagy műalkotásokra is meg van nálunk teremtve a termékeny talaj. Megvan a közérdeklődés és az anyagi erő, van lelkesülés, áldozatkészség; nagy tettei is voltak nemzetünknek; nagy emberekben sem volt hiány, a kiket érdemes megörökíteni; művészekben sincs hiány; és ezektől megvárhatjuk, hogy ily kedvező körülmények közepette a nemzet művészi aspirációit méltóképen ki fogják elégíteni.

Századok után először ismét a mi korunkban találkozunk így össze a szükséges tényezők monumentális szobrászat megteremtésére. Tőlünk függ már most, megteremtjük-e azt, vagy sem? Attól függ, tudjuk-e mindig úgy fölfogni a megoldandó problémákat, *a hogy szükséges?* Attól függ, hogy mindig arra hivatott egyének kezébe tegyük le a végelhatározást művészi kérdésekben és hogy művészeinket mindig oda állítsuk a maguk helyére, a hol egyéni képességüknek fogja megállják helyüket. Intéző köreink nem tartották mindig szem előtt e kérdések fontosságát. A közelmúltban nem egy elhibázott mű létesült, a mely örökre tanúságot fog tenni tapasztalatlanságunkról mostani művészeti fejlődésünk kezdetén. Ott van a vigadó homlokzatát díszítő királyok és tánczó alakok furcsa szövetkezete. Ki fogja valaha tudni, hogy e fölötte heterogen társaságok miként kerültek össze? Pedig ki tagadhatja, hogy nagy királyainknak igényük van arra, hogy szobrokból megörökítsük őket; csak az a kérdés, egy vigadó-épület homlokzata-e az a hely, mely őket megilleti? Ime, egy példája annak, hová jutunk, mi kor helytelenül állítjuk föl a problémát s a mikor össze akarjuk olvasztani a táncsterem és törvényhozási csarnok eszméjét, és e képtelenség kifejezését a szobrászattól várjuk!

Ilyen kisebb-nagyobb botlások hány esetben történtek, és mennyi bűn terheli az intéző hatóságokat és műbizottságokat, a melyek elzártan a teljes nyilvánosság lehelletétől, félhomályban, gyakran nagyhangú, de illetéktelen ítéletű személyiségek nyomása alatt határoznak. A Széchenyi-szobor, a Petőfi- és Eötvös-szobor, a vigadótermek szobrászati művei, az új opera szobrainak nem hivatalos története mennyi ilyen illetéktelen befolyások küzdelméről ad hírt és minő sajnálni való az oly művész helyzete, a kinek geniusa ily nyomasztó behatásokkal kénytelen megalkudni! A nemzet áldozatkészsége következtében dicső földadatok várják legközelebb művészi megoldásukat. Óvjuk meg a művészeket, óvjuk meg műveiket illetéktelen pártfogók túlzó beavatkozásától! Gondolja meg az áldozó laikusok tömege, hogy a politikai és egyházi rang nem mindig elégséges biztosítéka a kellő műértelemnek. Szabadítsuk föl az elfogulatlan közvéleményt illetéktelen tekintélyek nyúgja alól! Ha a nyilvánosságtól kapjuk az anyagi eszközöket, engedjünk neki korlátlan befolyást a nagy nemzeti műemlékek létesítésénél.

Időszerűnek tartom ez intést most, mikor az emlékek egész sora van napirenden. Nagy költőjének, Arany Jánosnak most készül a nemzet szobrot állítani; politikai és társadalmi fölszabadulásának nagy mozzanatát meg akarja testesíteni és örök emlékeztetül oda állítani a jövő elé; majd az állam alapítójának, szent Istvánnak és Mátyásnak az igazságosnak fogja a késő utókor leróni háláját. Mennyi nagy probléma, mennyi művészi erőt igénylő monumentális földadatok!

Kivánatos, hogy hazai erők végezzék e nagy munkát. A Deák-emlék concursusa mutatta, hogy külföldi művészek sem bírnak magasabb színvonalra emelkedni, mint hazai mestereink. Nem is várható, hogy akár Aranyt, akár nagy királyainkat nem magyar ember helyesen ábrázolja; még kevésbé lehetne reá kilátás, hogy az életük-ből vagy műveikből merített jeleneteket idegen művészek nemzeti szellemben megoldják. Még inkább kivánatos, hogy hazai kéz teremse meg számunkra a szabadság emléket. Ez lesz, ha lesz, a magyar genius legvalódiabb dicsőítése, mert évezredes multunk nagy eposzt fogja ország-világnak hirdetni; s ez lesz, ha sikerül, jelenkori művészetünk legfényesebb tette.

Legmagasztosabb érdekeink fűződnek ez emlék méltó megalkotásához.

Vajha a hazai közvélemény fölfogná, hogy hosszú időkre a magyar művészetnek nem lesz méltóbb tárgya; vajha feltételesen örízne kontár pártfogók beavatkozásától e legfölségesebb kincsét!

Midőn a nemzet önmagát dicsőíti, akkor azok döntenek, kik a nemzet legfőbb értelmét, legfejlettebb műzlesét képviselik; és ezek ítélete vezérelje a művészt, kit a nemzet nevében a hivatottak szava fog e magasztos földadattal megtisztelni.

Ha nem így járnánk el; ha e legfontosabb alkalommal is apró szellemek chorusa, vagy nagy urak üres szeszélye döntene; akkor az nagy nemzeti csapás volna, és szégyenfoltot ejtne azon kornak emlékének, mely képtelenség bizonyult a legfőbb földadat méltó megoldására.

AMPELOS.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁST a műcsarnokban e hó 18-án nyitották meg. A kiállítók között vannak: *Ligethy Antal, Tölgyessy Artur, Telepy Károly, Gyulai László, Aggházy Gyula, Tahy Antal, Szirmai Antal, Köncz Ida, Margitay Thámér.* A kiállítás január hó 2-ig marad nyitva és 20 kr. belépti díj mellett tekinthető meg.

A WAHRMANN-FELE MŰVÁSÁRO SZÖVETKEZET ez idén a következő kiváló műveket vette meg az ősi kiállításon: *«Ellágyatosa» Schmitt-Hallé Trythioftól; «Holtvilágos éj a sötét tengerparton» Noritzgen Axel-től; «Kisértes» Baditz Othótól; «Szécsőnd a lapón» Tholen W. Bastiantól; «Esti henyomás úszkora» Vestracte Théodore-tól; «Baronfiúdana» Meszöly Géza-tól; «Bíbe et Vale» Bompiani A.-tól; «Ehöz után» Grönwald Marentól; «Berezcei részlete» Spányi Belától; «Sebesült hasibozuk» Roubaud Ferencztől; «Moró leányok a Tüpióban» Tölgyessy Arthurtól.*

AZ ŐSI KIÁLLÍTÁSON megvette Beretväs Endre Spányi Bélának *«A Balaton mellett»* című tájképet és Strasser Izidor Ebner Lajosnak a Ráth-féle díjjal kitüntetett *«Ujmezők»* című festményét.

AZ AKADÉMIA NAGY TERMÉNEK FALFESTMÉNYEI tekintetében az akadémia még 1881. december 19-én elhatározta, hogy az akadémiai palota nagyerme fal-festményeit kizárólag a magyar irodalomtörténeti szolgáltatassa. Munkácsy Mihály azon kép előállítására vállalkozott, a mely Mátyás király tudósai és művészei körében fogja ábrázolni; Benczur Gyula pedig, a képkörből azon csoportozatot választá, mely szent Istvánt Imre herczeggel, a szerzetes tanítókkal és hátterben a nemzeti pogánykor lantosaival fogja feltüntetni.

ÖSZTÖNDIÁK. A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter, Pataky László, Kardos Gyula, Keméndi Jenő, Stetka Gyula, Vajda Zsigmond, Pap Henrik és Szobonya Mihály festészövendékeknek tanulmányuk folytatására fejenként 300 frt ösztöndíjat; Eisenhut Ferenc festésznek ugyanannyi utazási segélyt; Loránfi Antal szobrászövendékeknek 500 forint, Pörge Gergely festészövendékeknek pedig 100 forint segélyt engedélyezett.

BRUCK LAJOS, ki már néhány hónapja időzik itthon a fővárosban, egy nagy képet fejezett be a napokban. Az érdekes, nagy méretű festmény tárgya az ó-budai hajógyár vasöntő műhelye, a melyben az izzó, híg vasat formába öntik. Az öntéssel foglalkozó három munkás — mindmegannyi jellemzetes alak — életnagyságú, míg a háttérben még mintegy 15 alak látható. A művész képét a műcsarnokban fogja kiállítani, s akkor mindenestre lesz alkalmunk bővebben és behatóbban foglalkozni e képpel. Bruck Lajos még néhány hétig marad itt családja körében s aztán visszautazik Párisba.

SZÁSZ GYULA a nemzeti színház rendelkezése márványba véső Halmy Ferenc mellszobrát. Szász, a ki az oly korán elhunyt művész halotti maszkját is levette, sok szerenessével érzékítette meg Halmi szelimes vonásait. A szobor egy pár hét múlva teljesen elkészül.

MESTERHÁZY KÁLMÁN fiatal tájképiro egy nagyobb tájképen dolgozik, melyen szembeütő a fiatal festő nagy haladása. Nagyobb sulyt fektet most a korrekt rajzra, a mi műveinek kétségkívül előnyére van.

KRISZTUS PHILÁTUS ELŐTT, Munkácsy híres festménye jelenleg Londonban van kiállítva. Ugyane képről készített Maltner metszetet, mely a napokban fog kiadattni.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

F. L. Szeged. Ajanlatat köszönettel fogadjuk s továbbra is kerjük becses közreműködését. A lap, mint eddig, egy ezentúl is pontosan meg fog küldetni címére. A kiváló felvilágosítást levelében — *Aggházy Károly Berlin.* Ohaját figyelembe fogjuk venni, kerjük a kérdéses kéziratot. Levelben bővebben — *H. L. Szécsőnd.* Levelét vettük, örvendünk elhatározásának és kívánsága szerint fogunk eljárni. — *Zombori Casino-egyleti utalás.* A 18., 20., 26. számok expedáltak, köszönjük a figyelemzetést. — *Margitay József Csáktornya.* A Huber Károly-féle «Vartyogi dalnokverseny» megtekintésére nem küldetük. Bolri ára leszállyva 10 frt; megrendelhető a «Harmonia» nemzeti kereskedésben váczló 3. — *Budai Mohár T. Bejárószobánya.* A «Harmonia» régi évfolyamai már nem kaphatók teljesen, a folyó számok pontosan küldetnek.

A kiadó-hivatal üzenetei: *Jnast Viktor Szeged.* Lapunkra csak felevenként lehet elárítani, sziveskedjék emel-fogya az eddig küldött 1 frt 50 kr. ugyanannyival megoldandó — *K. M. Árad.* A zenemellekleteket csakis rendes előfizetők kapják, egyes számokhoz azok nem eszotlatnak. — *Vágyóczy B. Nagyszombat.* A gyűjtött előfizetők nevsorát megkaptuk s számunkra a 32 és 33-ik számokat azonnal utnak indítottuk, a gyűjtő ívet pedig kívánsága szerint címére visszaküldöttük. A lapunk 32-ik számában hírletett zenetanári állás biztos 120 frtnyi jövedelemmel már be van töltve.

Tausig József
és társa
Buda pest V. Dorottya-utca 3. szám.

Ajánlja gazdag raktárát
tükrök, csillárok
és
aranykeretekben
valamint
francia és olasz
ACZÉLMETSZETEIT
hozzá szolgáló gazdag keretekkel.

Gottermayer Nándor

BUDAPEST

Váci-utca 11. sz.

Waitznergasse 11.

Ajánlja jól berendezett műhelyét

minden e szakba vágó munkák elkészítésére, a *füzetektől* kezdve a legfinomabb *diszkötésekig* különösen kézi könyvtárak számára igen elegáns vászon- vagy félbőr-kötéseket francia, antique vagy a mai modern ízlés szerint. Továbbá amateur- s diszkötéseket selyem, bársony vagy bőrből, mozaik kirakattal mintaszerűen vagy eredeti terv után kézi aranyozással a legfinomabb kiállításban.

Waitzner S. FÉRFI-SZABÓ

BUDAPESTEN
Wurm-utca 3. szám.

REINITZ

BUDAPEST
V., Dorottya-utca 4. szám.

Legnagyobb raktár
mindennemű
nemez, selyem és szalma
kalapokból
urak, fiúk és gyermekek számára
valamint
sapkák és nemez csizmákból.

Papír-, író-, rajz- és festőszerek

Következő külön árjegyzékek bármelyikét, u. m.:

- A. Író-, levelezési és irodai szükségletek.
- B. Rajz- és vízfestészeti szerek. Építészeti, építői és műszaki kellékek.
- C. Iskolai-, író-, rajz- és vízfestő-szerek. Különbözőféle gyermekek számára.
- D. Olajfestékek és olajfestő-szerek.
- E. Farsangi és bálai czikkek.
- G. Szabadalm. Phönix sokszorosító-lapok utasítása és árjegyzéke, 20 különféle eljárás.
- H. Szabadalm. Phönix sokszorosító-lapok utasítása és árjegyzéke. Rendes Anilin-eljárás.
- Ź. 500 különféle szükségleti, divat- és Fantasielévelpapír árjegyzéke.

Kívánatra ingyen és bérmentve küldi.

Seefehlner J. L. BUDAPESTEN,
cs. és kir. udvari szállító. IV., Váci-utca 9.

Fény-
képész

Budapest
Dorottya-
utca 9.

Leszállított árak.

Testory Antal

Gizella-tér, Haas-palota

ajánlja

Függő és álló lámpák

valamint

Bronce-, díszmü- és bőrárúkból

ugyszintén

elefántcsont és üvegneműekből

álló gazdag raktárát.

Leszállított árak.

Hevesi B.

Zongoragyáros.
Kitűnő hazai gyártmány, mely különösen szoliditása és tartóssága által tűnik ki.

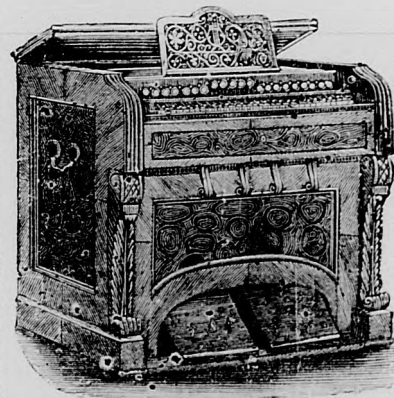
Ezen minden tekintetben ajánlható zongorák főigényességét a társulat bírja s zongorateremben mindig megtekinthetők.

„Produktiv-szövetkezet“

E céget hat évvel ezelőtt a világhírű »Bösendorfer« zongora-gyárából elszakadt 60 munkás alapította s ma már méltán vetekedik az anyagyár készítményeivel.

Tekintve a kitűnő minőséget, a legolcsóbb hangszer. Különösen ajánlható az úgynevezett »Mignon-zongorák«.

A nagy arany éremmel kitüntetve.

A legkitűnőbb HARMONIUMOK

Tietz Péter utóda
Kotykwicz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól felfelé.

Több évi jótállás!
Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Szabó János

szőrmeárú raktára

Budapest, IV. kigyó-utca 4.

Alapított 1837. évben.

Dúsan felszerelt raktára szőrmés öltönyöknek a legújabb párisi minták szerint. Megrendelések saját szabó műhelyében a legpontosabban s leggyorsabban eszközöltetnek jutányos felszámitással.

Az árúk valódiságaért kezekedik az üzlet csorbátlan régi jó hírneve.

Pompás karácsonyi és ujévi ajándékok!
GLÄSER LAJOS
 papír-, író-, rajz- és irodai-szerek kereskedése.
 BUDAPEST, V., Dorottya-utca 6. (Wurm-udvar).

Kereskedelmi-, gazdasági- és ügyvédi-könyvek raktára. — Mindennemű nyomtatványok és könyvmdai munkák felvétele. — Monogrammok és pecsétjegyek gyára.

A közelgő karácsonyi ünnepek alkalmából a t. közönség figyelmébe ajánlom gazdag fénykép-albumok, iróborítékok és íróasztal-garnitúrákból álló raktáromat, melyek a legolcsóbb gyári áron kaphatók. Levélpapiros monogrammal és különféle jelvényekkel.

Pompás karácsonyi és ujévi ajándékok!

ÉDER ANTAL GYULA

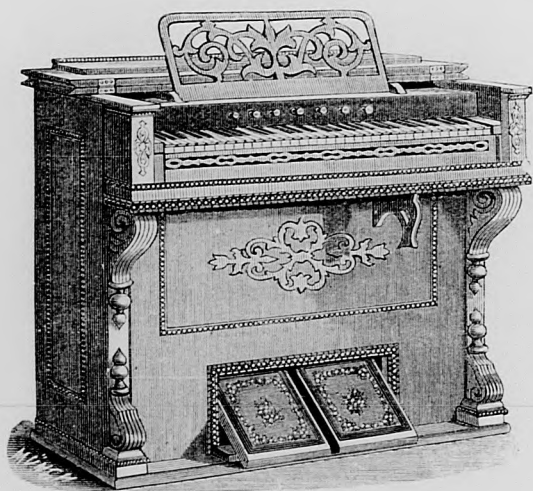
Budapesten

IV. ker., Ferencziek tere 4. sz., az Athenaeum-épületben

ajánl saját és idegen szolid gyártmányú

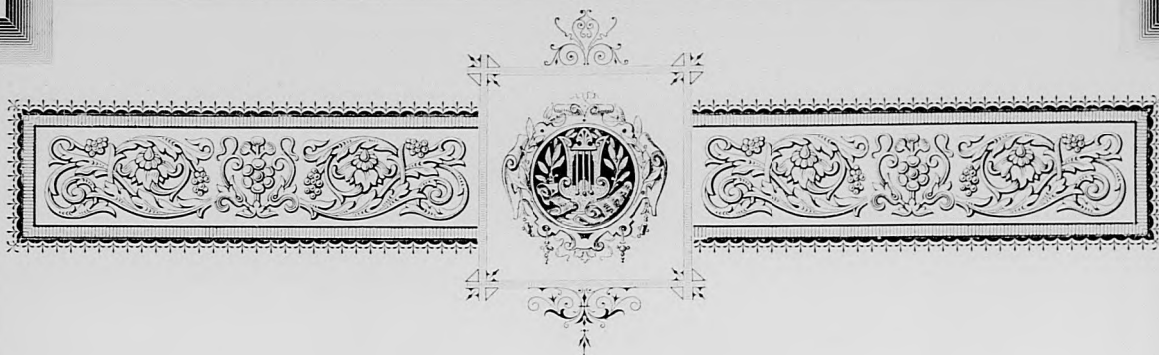
ZONGORA, PIANINO ÉS HARMONIUMOKAT

újakat és átjatszottakat, a legjutányosabb árak mellett.

Zongora-vevés, eladás, cserélés, javítás, szállítás, csomagolás, hangolás, beraktározás, mint általában minden e szakba vágó üzletek legpontosabban és legjutányosabban eszközöltetnek.

Eddig 4524 hangszerf árúsítottam el.

Előfizetési felhívás.

A magyar sajtóban régóta érezhető az oly szakközlöny hiánya, mely éber figyelemmel kísérvén a **honi és külföldi irodalom és művészet minden szakmáját**, lehetőleg *gyorsan és kimerítően* értesitené a közönséget az új művek megjelenéséről, és egyszersmind lelkiismeretes és megbízható ítéletet szolgáltatna a közlés fejlődésének minden újabb mozzanatáról, valamint azon kiválóbb irodalmi és művészeti jelenségekről, melyek maradandó becsük vagy csupán a közkíváncsiságra gyakorolt hatásuk által feltűnést keltenek.

Tekintettel a nagy válságra, melyen a közlés jelenleg keresztül megy, az ily közlöny, — mely épp oly alaposággal vitatja meg az *elméleti kérdéseket*, mint a milyen lankadatlan figyelemmel kíséri a *gyakorlat* terén az *alkotásokat*, — kiváló nagy szolgálatot tehet mindazoknak, kik a művelődés tényei iránt érdeklélnek.

E tudatban határoztuk el magunkat a »**Harmonia**« szerkesztésére és kiadására.

A »**Harmonia**« ezentúl *hetenként legalább egy tnyvi* terjedelemben fog megjelenni, és az **irodalom, zene, színművészet és képzőművészet** minden jelenségéről **független, tárgyilagos és alapos bírálattal**, valamint **bőséges értesítéssel** fogja tájékoztatni olvasóit.

Ezenfelül évenként **legalább húsz, izléssel válogatott zenemellékletet** fog hozni, melyek mindegyike *három, négy lapra* fog terjedni. E zenemelléletek részben a *legjelesebb szerzők* által kizárólag lapunk számára lesznek írva, részben pedig az újjan megjelenő nagyobb zeneművekből *mutatványokat* fognak szolgáltatni. Gondot fordítunk arra is, hogy zenemelléleteink *összeállításukban minden igénynek* eleget tegyenek.

Képzőművészeti melléleteinknek és az irodalom és művészet terén kiváló személyiségek lapunkhoz mellékelendő **arczképeinek** a legművésziőbb kivitelt biztosítottuk.

Mínthogy az ily lap csak úgy érheti el kítűzött célját, ha minél tágabb körökbe hatol, lapunkat mindenki számára könnyen megszerezhetővé kellett tennünk; és ezért **előfizetési árát** oly csekélyre szabtuk, hogy azt már **melléleteink értéke is túlságosan fedezi**.

A „Harmonia“ előfizetési ára:

Egy évre — 1884. január 1-től, december 31-ig	6	frt.
Fél évre — 1884. január 1-től, június 30-ig	3	»
<i>Egyes szám</i> , csak melléklet nélkül adatik el, ára	20	kr.

Az újonnan belépő előfizetők az ez évi december havi *négy mutatványszámot a melléletekkel együtt ingyen* kapják.

Előfizethetni a »**Harmonia**« kiadóhivatalában, (Budapest, **váczi-utca 3. szám**) és minden könyv- és műkereskedésben (Budapesten és vidéken).

A »Harmonia« kiadó-szerkesztői:

Dr. Hubay Károly.

Keszler József.

Schütz Miksa.